

Hotelli Mesikämmen

Rakennushistoriaselvitys 2021

Hotelli Mesikämmen

Rakennushistoriaselvitys

Tilaaaja: Ähtärin kaupunki

Selvityksen tekijä: Susanna Hietämäki FM, rakennuskonservaattori

Teiskontie 22 b 34, 33540 Tampere

susannakaarina.hietamaki@gmail.com +358407081514

Suoritusajankohta: Helmikuu – Maaliskuu 2021

PERUSTIEDOT

KIINTEISTÖN TIEDOT

Hotelli Mesikämmen

Osoite: Karhunkierros 149, 63700

Ähtäri

Kiinteistötunnus: 989-402-4-220

Omistaja: Ähtärin Eläinpuisto Oy

Rakennuttaja: Kiinteistö Oy

Moksunniemi

Arkkitehtisuunnittelu:

Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo

Suomalainen, pääavustajina

suunnittelutyössä arkkitehti Hartti

Hämäläinen ja rakennusarkkitehti

Heikki Kokko

Sisustussuunnittelu:

Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo

Suomalainen

Rakennesuunnittelu:

Insinööritoimisto K. Rautiainen Ky

Rakennusurakointi: A. Hakoranta Ky **LVI-urakointi:** Ähtärin Vesi ja Lämpöjohto **Sähköurakointi:** Ähtärin

Sähkö **Ilmanvaihtourakointi:** Suomen Puhallintehdas Oy Fläktin Vaasan piirikonttori **Kiintokalusteet:** Ähtärin

Mestari puusepät Oy **Irtokalusteet:** Asko

Suunnitteluajankohta: 1973 – 1975 **Käyttöönotto:** Huhtikuu 1976 **Rakennuksen koko:** 4947 m²

Laajennukset: Hotelli siipilaaennus 1516 m² (1982) Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo Suomalainen;

kokoussiipilaaennus 588 m² (1989) Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo Suomalainen; uimahallilaaennus 137 m²

(1993) Arkkitehtitoimisto Suomalainen Ky; keilahallilaaennus 830 m² (2018) Arkkitehti- ja insinööritoimisto

Motiivi Oy.

Rakennustekniikka 1976 Sweco rakennetekniikka Oy	
Perustustyyppi	Rakennus on perustettu kalion varaan teräsbetonianturoin.
Rakennuksen runko	Rakennuksen kantavana runkona toimivat teräsbetoniset kantavat ulkoseinät sekä teräsbetonipilarit. Alapohjat ovat paikallavalettuja teräsbetonilaattoja, osaksi maanvastaisena ja osaksi ulkoilmaa vasten. Yläpohjien kantavina rakenteina toimivat puupalkit. 2-kerroksisessa rakennuksessa välipohja on paikallavalettu teräsbetonilaatta.
Ulkoseinärakenne	- Teräsbetoni – mineraalivilla – tiilimuuraus - Puupaneeli – tuulensuojalevy – mineraalivilla – höyrynsulkumuovi – sisäverhouslevy (mahdollinen rakenne) - Teräsbetonisandwich-elementti (mahdollinen rakenne)
Julkisivupintamateriaali	Teräsbetoni, puupaneeli
Ikkunatyyppi	Sisäänaukeavat yksipuitteiset ja kaksilasiset puukarmilliset ikkunat sekä puukarmiset kaksilasiset umpilaselementit
Kattomuoto	Tasakatto, sisäinen vedenpoisto
Vesikatemateriaali	Bitumikermikate
Liikenne- ja pysäköintialueet	Asfaltti
Ulkorakenteet	Teräsbetoniset ulkoportaat

SISÄLLYS:

1. JOHDANTO.....	5
1.1 Tehtävä.....	5
1.2 Aineisto.....	8
1.3 Asemakaavoitus.....	9
2. ELÄINPUISTON ALUEEN HISTORIAA.....	10
2.1 Alueen suunnittelu.....	10
2.2 Kantaravintolat Oy.....	12
2.3 Modernit matkailuhotellit.....	13
3. HOTELLIN RAKENTUMINEN.....	14
3.1 Toiminta alkaa.....	16
3.2 Myöhemmät vaiheet.....	17
4. TIMO JA TUOMO SUOMALAINEN.....	18
4.1 Arkkitehtuuri 1970-luvulla.....	20
5. HOTELLI MESIKÄMMEN.....	23
5.1 Hotellin ilmiasu.....	23
5.2 Perustiedot rakennusvaiheista.....	26
5.3 Laajennukset, muutokset ja nykytila.....	27
5.3.1 Ympäristö ja pääjulkisivut.....	27
5.3.2 Vastaanotto, ravintola ja kahvila.....	31
5.3.3 Kalliokäytävät ja kalliokabinetit.....	34
5.3.4 Huoneistosiivet.....	37
5.3.5 Uimahalli.....	40
5.3.6 Kokoussiipi.....	43
5.3.7 Keilahalli.....	46
5.3.8 Moksunniemen muutos kartalla.....	49
6. HOTELLIRAKENNUKSEN KUNTO.....	50
6.1 Rakennuksen kunto.....	50
6.2 Soveltuvuus nykykäyttöön.....	50
7. YHTEENVETO.....	50
7.1 Säilyneisyys.....	50
7.2 Rakennuksen arvoista.....	52
7.3 Vaalittavat piirteet.....	53

LÄHTEET

KUVALUETTELO

1. JOHDANTO

KUVA 1: Ähtäriin Eläinpuiston alue kartalla.

1.1 Tehtävä

Rakennushistoriaselvityksen kohteena on Hotelli Mesikämmen, joka sijoittuu Ähtäriin eläinpuiston alueelle. (KUVA 1) Alue sijaitsee Etelä-Pohjanmaan maakunnassa Ähtäriin Moksunniemessä noin kuuden kilometrin päässä Ähtäriin keskustasta Hankaveden rannalla kangasmetsässä. Yksi vuonna 1973 avatun eläinpuiston alueen tunnuspiirteistä ovat arkkitehtiveljesten Timo ja Tuomo Suomalaisen alueelle suunnittelemat rakennukset: Hotelli Mesikämmen, monitoimitalo Ähtäri-halli, eläinpuiston porttirakennus sekä eläinpuiston

Kaakkolammen kahvila, jotka kaikki ovat valmistuneet vuosien 1976 ja 1984 välisenä aikana. Vuonna 1986 avattiin Suomalaisten suunnittelema Mini-Suomi.¹

Timo ja Tuomo Suomalaisen suunnittelema Hotelli Mesikämmen valmistui vuonna 1976. Rakennuksen käyttötarkoitus on säilynyt samana koko hotellin olemassaolon ajan ja siihen kohdistuneet korjaukset ovat olleet varsin maltillisia, joten olemukseltaan hotelli on edelleen hyvin autenttinen. Vuonna 1988 perustettu kansainvälinen modernin arkkitehtuurin tutkimus- ja suojelujärjestö DOCOMOMO:n Suomen osasto on lausunut, että Hotelli

¹ Mehtälä 2003, 274.

KUVA 2: Ähtäriin sijainti kartalla.

KUVA 3: Suomenselän alue kartalla.

Mesikämmen on aikansa arkkitehtuurin erityislaatuinen kohde ja että sen suunnittelijoiden arkkitehtuurin merkitys rakennusperinnön vaalimisessa ja arkkitehtuurin historiassa korostuvat entisestään. DOCOMOMO:n mukaan Hotelli Mesikämmen erityislaatuinen tunnelma voi tehdä vierailijaan lähtemättömän vaikutuksen.²

Ähtäriin kaupunki sijaitsee Etelä-Pohjanmaan maakunnassa (KUVA 2). Asukkaita kaupungissa oli vuoden 2020 heinäkuussa 5 555³. Ähtäri sijoittuu Suomenselän alueelle, joka on vanhastaan määritelty Järvi-Suomen ja Pohjanmaan jokien väliseksi vedenjakajaksi (KUVA 3). Suomenselkä ulottuu Itä-Karjalan Maanselästä Isojoen

Lauhavuoreen ja se on myös yksi Suomen maisemamaakunnista. Maastossa ja kartalla Suomenselkä näkyy karuna raja-alueena, jossa maasto on enimmäkseen tasaista. Tästä syystä alueella on paljon soita. Maisema poikkeaa lakeudesta muun muassa siinä, että Suomenselän alueella on runsaammin järviä ja lampia. Alueen korkeimmat kohdat löytyvät Alavuden itäosista sekä Ähtäriin ja Virtain rajamailta, missä maasto paikoin kohoaa jopa 150-200 metriin merenpinnan tasosta.⁴

Yksi Ähtäriin tärkeimmistä elinkeinoista on matkailu, johon kaupunki panostaa myös tulevaisuudessa. Vuonna 2010 laadittiin Ähtäriin kaupungin, Ähtäri Zoo:n sekä konsulttiyhtiö Rambollin (vuonna 2010 vielä osa Pöyry Oyj:tä) toimesta matkailuun liittyvä

² DOCOMOMO Suomi Ry:n vetoamus

³ Tilastokeskus 2020.

⁴ Suomen luonnonsuojeluliitto.

Ähtäri Resort Masterplan -suunnitelma, jonka tähtäimessä on nostaa Ähtäri eläinpuiston alue Suomen johtavaksi ympärivuotiseksi perhematkailukeskukseksi. Visiona on että ”Ähtäri Resort -alueesta kehitetään vetovoimainen ja ympärivuotinen matkailualue, jossa eläinpuiston, pandatalon ja kotieläintilan toimintojen rinnalla alueesta synnytetään luonto-, liikunta- ja ruokaelämyksiin painottunut keskittymä. Ähtäri Resort - alueen konsepti elää kausittain ja vuodenajoittain. Vaihtuvat teemat synnyttävät kiinnostusta vieraila alueella useammin, pidempään sekä matkailusesongin ulkopuolella. Visiossa korostuvat luontoon ja suomalaisen luonnon kokemiseen liittyvät palvelut, joissa hyödynnetään alueen omaleimaista maastoa ja vesistöjä.

Kokemuksellisuutta lisätään suomalaisen historian ja nykypäivän tarjonnalla.”⁵

Suunnitelmia on toteutettu määrätietoisesti ja niitä on myös kehitetty ja päivitetty vuosien varrella.

Viimeisimmät Masterplan -suunnitelmat ovat vuodelta 2018 (KUVA 4). Jättiläispandat saatiin Ähtäri Eläinpuistoon vuoden 2018 tammikuussa, keilahalli (suunnittelu Motiivi Oy) avattiin vuonna 2019 ja vuonna 2020 valmistui uusi Saunaravintola Kiulu (suunnittelu Studio Puisto).

Ähtäri Resort Masterplan on luonteeltaan kaavoituksen esiselvitys, jota osaltaan tullaan käyttämään yleis- ja asemakaavoituksen pohjana⁶. Tällä hetkellä Ähtäri kaupungilla on vireillä asemakaavan muutos alueelle, jolla Hotelli Mesikämmen ja Ähtäri-halli sijaitsevat. Ähtäri

KUVA 4: Eläinpuiston alueen Master Plan -suunnitelmia vuodelta 2018.

⁵ Ramboll Finland Oy 2018, 4.

⁶ Ramboll Finland Oy 2018, 2.

kaupunki – Moksunniemen
 asemakaavan muutos ja
 laajennus – Osakortteli 705 ja
 korttelit 712, 713 ja 770
 -asemakaavaselostuksen
 luonnoksessa (2020) kaupungin
 tavoitteita kuvataan seuraavasti:
*”Kaupungin tavoitteena on
 muuttaa asemakaavaa siten, että
 mahdollistetaan rakennusalan ja
 -oikeuden laajentaminen
 alueella hotelli- ja
 palvelurakentamiselle, vierailu- ja
 liikekeskukselle sekä uimahallille.
 Samalla tutkitaan*

*mahdollisuuksia matkailualueen
 kehittämiseen varaamalla alueita
 monitoimirakennuksille,
 saunamaailmalle, vesiurheilukeskukselle, veneiden
 tankkauspisteelle, maastoon sopeutuvalle
 erikoismajoitukselle ja kelluville loma-asunnoille.
 Myös Karhunkierroksen liikennöinti ja uusien
 toimintojen yhteensovittaminen tutkitaan.”*⁷
 Jotta suunnitteilla olevien hotellilaajennuksen ja
 uimahallin suunnitteluun olisi käytössä riittävän laajat
 selvitykset, Seinäjoen Museot on 29.9.2020
 antamassaan kaavaluonnosta koskevassa
 lausunnossa esittänyt rakennushistoriaselvitysten
 laatimista sekä Hotelli Mesikämmenestä että Ähtäri-
 hallista. Selvitysten on tarkoitus antaa tietoa, jotta
 aluesuunnittelussa osataan ottaa huomioon sellaiset
 vaihtoehdot, jotka tukevat ja vaalivat näiden
 olemassa olevien kohteiden arvoa.
 Kehityssuunnitelmien mukaisesti Hotelli
 Mesikämmenen kortteliin on suunnitella uusi 1560
 m²:n kokoinen uimahallirakennus. Rakennuksen on
 suunnitellut Studio Puisto, joka oli vastuussa myös
 Saunaravintola Kiulun suunnittelusta.⁸ Uimahallin
 rakennuspaikka on varmistunut ja se tulee

KUVA 5: Sijaintikaavio uimahallin sijoittumisesta hotelliympäristöön.

KUVA 6: Havainnekuva suunniteilla olevasta uimahallista.

rakentumaan hotellin välittömään läheisyyteen
 parkkipaikan edustalle (KUVAT 5 & 6).

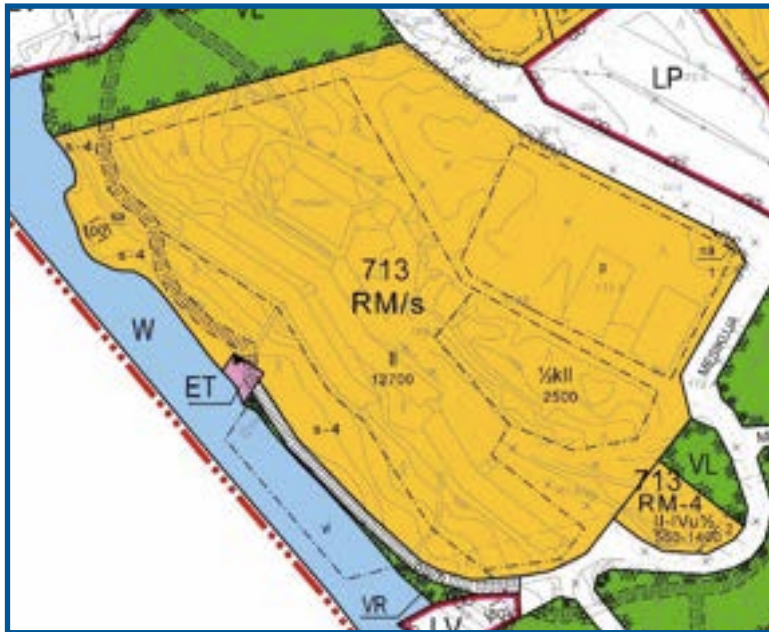
1.2 Aineisto

Aineistona on käytetty Ähtäriin kaupunginarkistosta
 löytyneitä rakennuspiirustuksia sekä muita
 arkistomateriaaleja, sanomalehti- ja
 aikakauslehtiartikkeleja, kirjalähteitä, historiikkeja,
 Hotelli Mesikämmenen kuva-arkistoja,
 kenttätutkimusmateriaaleja, internetlähteitä sekä
 aluetta koskevia kaavoituksia ja suunnitelmia.

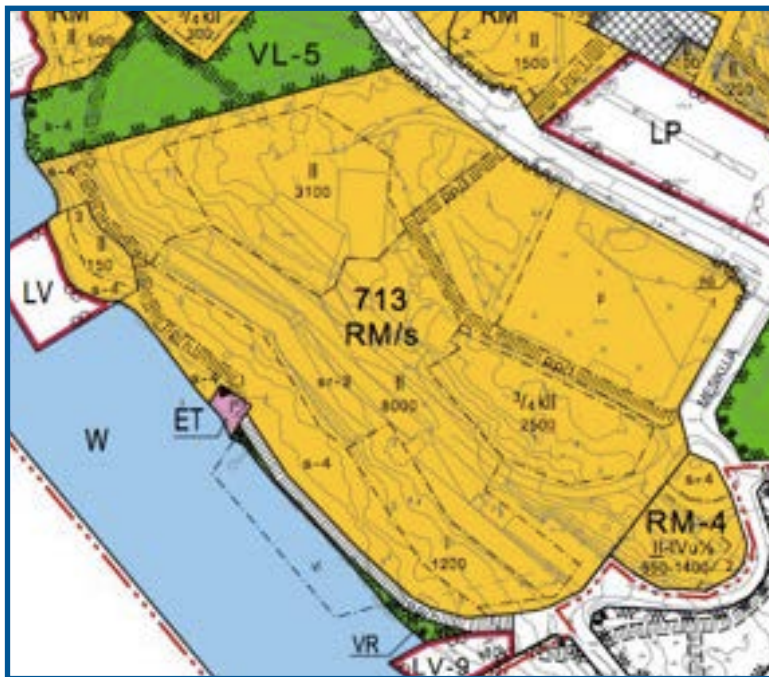
⁷ Ramboll Finland Oy 2020a, 3.

⁸ Studio Puisto 2021, 3; Studio Puisto 2020.

1.3 Asemakaavoitus

KUVA 7: Hotelli Mesikämmen sijaitsee korttelissa numero 713. Ote muutoksen alla olevasta asemakaavasta.

KUVA 8: Ote vuoden 2020 kaavaluonnoksesta.

Nyt muutosten alla on vuonna 2014 vahvistettu asemakaava *Moksunniemen asemakaavan muutos ja laajennus: Karhunkierroksen tiealue ja Hotelli Mesikämmen alue.*⁹ (KUVA 7) Ennen tätä alueella oli voimassa lääninhallituksen vahvistama asemakaava vuodelta 1974. Vuoden 1974 asemakaavassa hotellin alue oli RM-merkinnällä määritelty matkailua palvelevien rakennusten korttelialueeksi, jolle oli osoitettu 12 000 m² rakennusoikeutta, mutta muita välittömästi Hotelli Mesikämmen vaikuttavia määräyksiä siinä ei ollut.¹⁰ Muutoksen alla olevassa asemakaavassa kortteli 713, jolla Hotelli Mesikämmen sijaitsee, on merkitty edelleen säilytettäväksi matkailua palvelevien rakennusten korttelialueeksi. Kortteliin on osoitettu kolme rakennusala. Rakennusalue, jolle valmistui vuonna 2019 yksikerroksinen keilahalli, on merkitty rakennusoikeutta 12 700 m², ja rakennukset saavat olla korkeintaan kaksikerroksisia. Toinen rakennusala on asetettu hotellin välittömään läheisyyteen. Tässä rakennusoikeutta on annettu 2 500 m². Kerrosluvusta asemakaava määrää merkinnällä 1/2kll, että tälle rakennusalueelle saa rakentaa korkeintaan kaksikerroksisia rakennuksia, ja että kerrosalaan luettavia tiloja kellarin tasoon saa rakentaa 1/2 rakennuksen suurimman kerroksen tilasta. Lähelle rantaa on myös merkitty pieni rakennusala, jolle saa sijoittaa saunan. Rakennusoikeutta saunarakennukselle on annettu 100 m². Rakentamista tarkemmin ohjaavat asemakaavamääräykset edellyttävät, että kun rakennusta peruskorjataan, tulee sen kattokaltevuus säilyttää alkuperäisenä. Uudisrakennukset tulee rakentaa yhtenäistä rakennustapaa noudattaen ja julkisivumateriaalien tulee pääosin olla puuta. Mesikämmen korttelissa uudisrakennusten tulee olla myös arkkitehtuuriltaan korkeatasoisia ja sopeutua massoitteeltaan, ulkoasultaan ja pintamateriaaleiltaan hotellin päärakennukseen, eikä niiden räystäskorkeus tai katon korkein kohta saa

⁹ Ramboll Finland Oy 2014a, 1; Ramboll Finland Oy 2014b.

¹⁰ Ramboll Finland Oy 2014a, 11 & 16

ylittää Mesikämmenen ylintä räystääskorkeutta. Rakennukset on myös porrastettava maaston mukaan samaan tapaan kuin hotellirakennuksessa.

Vuoden 2020 kaavaluonnoksessa (KUVA 8) kortteli 713 on merkinnällä RM/s osoitettu matkailua palvelevien rakennusten korttelialueeksi, jolla ympäristö säilytetään. Hotelli Mesikämmenen osalta suojelua on vahvistettu tarkemmalla määräyksellä ja se on uimahalliosaa lukuunottamatta varustettu merkinnällä sr-3: *”Suojeltava rakennus. Maisemallisesti, rakennushistoriallisesti ja historiallisesti arvokas rakennus. Rakennuksen arkkitehtoniset ominaispiirteet tulee korjaus- ja muutostöissä huomioida. Korjaus- ja muutostöistä on pyydetävä museoviranomaisen lausunto”*. Rakennusoikeutta korttelissa on lisätty usealla rakennusalalla.¹¹

2. ELÄINPUISTON ALUEEN HISTORIAA

2.1 Alueen suunnittelu

Pirkko Katila totesi tutkiessaan Etelä-Pohjanmaan matkailuedellytyksiä vuonna 1968 vesistöelementtien olevan ratkaiseva tekijä, kun ajatellaan kunnan sopivuutta mahdollisena lomanviettokeskuksena. Etelä-Pohjanmaan kohdalla tämä siis tarkoitti, että alueen kunnilla, joissa vesistöjä on, omistavat tärkeimmän peruselementin kehittyä lomailukohteeksi. Lakeusalueella olevilla kunnilla tätä edellytystä ei yleisesti ollut. Ähtäri sijaitsee alueella, jossa vesistöjä on useita. Katilan tutkimuksesta selviääkin, että Ähtäri oli Lappajärven jälkeen maakunnan toiseksi sopivin kunta lomanviettokohteeksi.¹² Ähtärissä oli herännyt kuitenkin jo aiemmin 1960-luvulla ajatus

joukkomatkan kehittämisestä alueelle. Ainakin matkailuhotelli oli jo tuolloin hahmotelmissa, mutta silloiset koulu- ja sairaalainvestoinnit pakottivat jättämään suunnitelman tuolloin kypsymään. Kunnan väestönkehitys oli 1960-luvun puolivälissä laskusuhdanteinen, joten kuntaan haluttiin matkailusuunnitelman avulla hakea ratkaisua tähän ongelmaan sekä luoda pysyviä työpaikkoja. Silloiselle kunnanjohtajalle Väinö Jaakolalle myönnettiin ylimääräinen hiihtoloma majoitus- ja matkakorvauksineen, jotta hän pääsisi tutustumaan Ruotsin matkailuun. Kunnanjohtaja Jaakolasta tulikin lopulta matkailuhanketta eteenpäin vievä voima, joka työskenteli 14 tuntia päivässä. Kun keväällä 1966 alettiin kunnanhallituksessa tutkia mahdollisuuksia perustaa matkailuosakeyhtiö, ei eläinpuisto ollut vielä suunnitelmissa, vaikkakin arvellaan, että Jaakola oli jo kaavaillut tuottavansa Ruotsissa näkemänsä myskihärät Ähtäriin. Ähtäriin Matkailupalvelu Oy perustettiin syksyllä 1966 ja sen toimialana oli matkailupalvelun harjoittaminen sekä matkailua palvelevien laitoksien omistaminen sekä ylläpitäminen. Kaikki matkailupalvelun perustajajäsenet olivat paikallisia vaikuttajia ja osa heistä kuului myös kunnanvaltuustoon. Myös kunnanjohtajana ja kunnanhallituksen puheenjohtajana toiminut Väinö Jaakola oli yksi perustajista. Rahoitusta suunnitelmien toteuttamiseen haettiin Matkailun kehittämisrahastosta, jonka suunnittelijat tutustuivat Ähtäriin kehitysmahdollisuuksiin vuoden 1966 kesällä. Kehittämisrahaston asiantuntijoiden mukaan Ähtäriin oli mahdollista kehittää korkeatasoinen matkailupalvelu, mutta matkailulaitosten jättämistä valtakunnallisen matkailuyhtiön tai muun suuryhtiön hoidettavaksi suositeltiin. Kehittämisrahastolla ja korpihotelleja rakentavalla Rantaloma Osakeyhtiöllä oli keskenään hyvät suhteet, joten esitettiin, että Ähtäri otettaisiin valtakunnalliseen suunnitelmaan ja kaavailtiin, että Rantaloma Oy rakentaisi

¹¹ Ramboll Finland Oy 2020b.

¹² Katila 1968, 55-56.

laajuudessaan mahdollisimman pian, sillä ajanmukaisen leirintäalueen rakentaminen oli ollut vireillä jo vuosikymmenen ja lautakunta oli tehnyt aiheesta useita esityksiä. Vuonna 1972 leirintätoiminta alkoi ja mökkejä oli tuolloin seitsemän kappaletta. Mökkikylää laajennettiin vuonna 1975 ja leirintäaluetta useamman kerran 1970- ja 1980-luvuilla. Kymmenen vuotta leirintäalueen rakentamisen aloittamisen jälkeen vuonna 1980 paikalla oli rantauimala, vastaanottorakennus kahvioineen, 44 lomamökkiä, kolme huoltorakennusta, saunarakennus, sata asuntovaunupaikkaa, satoja telttapaikkoja sekä peli- ja leikkipaikkoja. Eläinpuiston rakentaminen pystytettiin aiemmin vaivanneen tilanpuutteen vuoksi aloittamaan vasta syksyllä 1972, kun kunta hankki Metsähallitukselta suurialaisen metsämaan ja Moksun vanhan rälssitilan, joka oli ennen ollut yksityisen maanviljelijän omistuksessa. Eläinpuisto päästiin vihdoinkin avaamaan 17.6.1973. Ensimmäisen vuoden aikana eläinpuistossa vieraili lähes 60 000 asiakasta ja majoitusvuorokausia leirintäalueella kertyi 9 279. Seuraavana vuonna kävijämäärä oli jo 180 000. Jo 1960-luvulla suunnitteilla ollut matkailuhotellin rakentaminen tuli siis hyvin ajankohtaiseksi. Rantaloma Oy:n kanssa aiemmin solmittu sopimus oli rauennut, mutta uudeksi yhteistyökumppaniksi saatiin Kantaravintolat Oy. Hotellipalveluiden lisäksi suunnitelmissa oli kuntoutustoimintaa ja liikuntatiloja.¹⁵

2.2 Kantaravintolat Oy

Kantaravintolat Oy oli valtion omistaman monopoliyhtiö Oy Alkoholiliike Ab:n tytäryhtiö, joka syntyi 1960-luvulla, kun Suomeen alettiin juurruuttaa uudenlaisia juomatapoja. Vielä 1960-luvun alussa maaseudulla elettiin käytännössä kieltolain aikaa, vaikka kieltolaki oli kumottu jo vuosikymmeniä aiemmin. Alkoholijuomien salakuljetus- ja salamyynti

oli yleistä ja lisäksi ihmiset siirtyivät juomaan entistä vahvempia alkoholijuomia. Anniskeluravintoloita ei kaupungeissakaan ollut vielä paljoa, mutta maaseudun ainoat anniskeluravintolat sijaitsivat matkailuhotellien yhteydessä, joihin ei tuolloin paikalliset asukkaat olleet tervetulleita. Ravintolat olivat myös liian kalliita ja hienoja suurelle osalle suomalaisista. Alkoholipolitiikan tavoitteena tuolloin olikin edelleen kulutuksen hillitseminen rajoittamalla tarjontaa tiukan sääntelyn avulla. Tilastojen mukaan sääntely toimikin ja alkoholin kulutus oli Suomessa alhaista. Todellisuudessa salakauppa sekä -poltto olivat kuitenkin hyvin yleisiä maaseutua myöten. Alkoholiliike katsoikin tuolloin, että uusien juomatapojen juurruttamista maaseudulla voisi edistää perustamalla sinne muutama olutravintola. Alkoholiliikkeessä kuitenkin huomattiin, että oli tarpeellista laittaa liikkeelle ”merkittävä alkoholipoliittinen kokeilu”. Alkoholiliike päätti perustaa olutravintolakokeilua varten erillisen kokeiluyhtiön, joten elokuussa 1962 syntyi Kantaravintolat Oy. Kolme vuotta kestänyt olutravintolakokeilu alkoi vuonna 1963, ja sinä aikana Kantaravintolat Oy perusti yhteistyökumppaneidensa kanssa yhteensä 26 olutravintolaa. Kantaravintoloiden kokeiluravintolat nimettiin Kantakrouveiksi. Tauno A. Tuomisen Alkoholiliikkeelle tekemän tutkimuksen mukaan kokeilu oli onnistunut: anniskelurikkeitä oli tehty aiempaa vähemmän, kokeilupaikkakunnilla korvikkeiden käyttö oli vähentynyt, oluen kokonaiskulutus oli kasvanut ja lisäksi iso osa oluen käytöstä oli siirtynyt ravintoloihin valvottuihin tiloihin.¹⁶

Kolmen vuoden koeajan umpeuduttua alkoholiliikkeen hallintoneuvosto päätti Kantaravintoloiden toiminnan jatkamisen puolesta toukokuussa 1965. Vuonna 1965 vahvistettiin myös uusi alkoholilaki, joka salli alkoholijuomien entistä lievemman sääntelyn maaseudulla. Tuolloin

¹⁵ Viertola 1989, 305-218; Kuoppala, 1.

¹⁶ Lilius 2014, 9-15.

Kantakrouveille avautui mahdollisuus hakea ravintoloilleen myös A-oikeuksia. Toinen suuri ja tärkeä lisäys yhtiön toiminta-alueeseen oli majoitustoiminnan aloittaminen.¹⁷ Majoitus- ja ravintolatoiminnan yhdistävät Kantaravintolat alettiin tunkea nimellä Kantakievari. Koska yhtiön toimintaa ohjasi edelleen maaseudun kehittämispyrkimykset suuri osa kievareista syntyi nimenomaan kaupunkikeskustojen ulkopuolelle tai pienemmille paikkakunnille. 1970-luvun alussa Kantakievareiden korphotelleja oli perustettu vasta muutamia, Kantakievari Ämmänsaari Suomussalmelle ja Sodankylään Luostotunturille. Kuitenkin jo vuonna 1975 Kantaravintoloilla oli rakenteilla jo neljä omassa mittakaavassaan suurta hotellia, joista yksi oli Ähtärin Hotelli Mesikämmen, joka Leppävirralle rakentuvan Kantakievari Leppäkertun ohella oli yhtiön suurin hotellihanke.¹⁸

Vuonna 1972 ilmestyneessä *Arkkitehti*-lehdessä matkailua käsittelevässä kirjoituksessaan Suomen Matkailuliiton toimitusjohtaja Heikki Mäki kanto huolta työvoiman löytymisestä pienillä paikkakunnilla, jonne matkailuhotelleja mahdollisesti voitaisiin suunnitella. Ongelma koski myös Ähtäriä, joten Kantaravintolat päätti ratkaista sen kouluttamalla hotellin henkilökunnan yhteistyössä Vaasan ammattikurssikeskuksen kanssa. Hotelli- ja ravintola-alan kurssi kesti yhdeksän kuukautta ja suurin osa koulutuksen saaneista oli pääosin ähtäriläisiä, joilla ei ollut aiempaa kokemusta ravintola-alasta. Hotellin johtajaksi nimitettiin vuonna 1975 Lasse Waris, joka oli 28-vuotias, mutta jo kokenut hotellin johtaja. Hän oli aiemmin ollut ”Suomen suurimman hotellin”, Turussa sijaitsevan kesähotelli Ikituurin johdossa ja tottunut siellä suuriin asiakasmääriin.¹⁹

Kesällä 1973 Kantaravintoloiden hallitus kävi tutustumassa Moksunniemeen eläinpuiston kupeessa, ja periaatteellinen päätös hotellin rakennuspaikasta tehtiin. Vuoden 1973 syyskuussa perustettiin Kiinteistö Oy Moksunniemi huolehtimaan rakennettavan hotellin tarpeista ja vastaamaan leirintäalueen ja eläinpuiston palveluista. Suurimmiksi osakkeenomistajiksi tuli tuolloin Ähtärin kunta ja Kantaravintolat Oy. Muita osakkeenomistajia olivat Koillis-Satakunnan sähkö Oy, Ähtärin Vesihuolto Oy sekä Ähtärinreitin Loma Oy.²⁰

2.3 Modernit matkailuhotellit

1950-luvulla alkaneen Suomen kaupungistumisen myötä maastamme alkoi muodostua hyvinvointivaltio. Tämän vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan oli valtava monella eri osa-alueella. Tuolloin muun muassa työlöihin ja työssäjaksamiseen alettiin kiinnittää enemmän huomiota, ja kaupunkeihin pakkautuvan väestön vapaa-aika lisääntyi, kun vuosiloma piteni neljään viikkoon. Pian talvellakin oli mahdollista lomailla ja viisipäiväisen työviikon ansiosta ihmiset ehtivät matkailla myös viikonloppuisin. Suurena vaikutuksena voidaan nähdä myös Suomen voimakas autoistuminen, joka mahdollisti ihmisten entistä vapaamman liikkuvuuden ympäri maata. Myös kymmenien tuhansien sotaveteraanien kuntoutus loi kokonaisen uuden asiakasryhmän. Tämän kaiken lisäksi vuoden 1967 suurdevalvaatio teki Suomesta halvan matkailumaan, jonka ansiosta uudet autolautat toivatkin Suomeen matkailijoita Ruotsista, ja Finnair lennätti maahan muun muassa saksalaisia. Näiden moninaisten vaikutusten myötä myös matkailuala kehittyi Suomessa omaksi elinkeinokseen.²¹

¹⁷ Lilius 2014, 24-28.

¹⁸ Lilius 2014, 58-60.

¹⁹ Mäki 1972, 22-24; Viertola 1989, 315; Lilius 2014, 76-77.

²⁰ Viertola 1989, s. 305-318; Ilkka 24.4.1976, 8.

²¹ Viertola 1989, 305; Lilius 2014, 58; Katila 1968, 1.

Pirkko Katila kirjoittaa vuonna 1968 valmistuneessa Etelä-Pohjanmaan matkailun edellytyksiä tutkivassa pro gradu-tutkielmassaan, että juuri urbanisoituminen, erikoistuminen, tuotannon koneistuminen ja automatisointi johtivat siihen, että jokapäiväisestä työstä tuli väsyttävän rutiininomaista. Fyysisen ja henkisen väsymyksen vastapainoksi tarvittiin jotain sopivaa palauttavaa toimintaa kuten matkailua. Nyt suomalaisilla oli siis varaa matkustaa, enemmän vapaa-aikaa sekä auto ja tiet, joita pitkin kulkea. Ulkomailta tuli turisteja, jotka kaipasivat erilaisia palveluja. Sotien veteraanit tarvitsivat kuntoutusta. Vaurastuminen merkitsi myös liike- ja kongressimatkailun määrän kasvamista²². Tähän kysyntään vastamaan syntyivät Suomen lukuisat Hotelli Mesikämmenen kaltaiset matkailuhotellit, joiden oli pyrittävä palvelemaan mahdollisimman monia matkailijaryhmiä.

3. HOTELLIN RAKENTUMINEN

Huhtikuussa 1973 julkistettiin kutsukilpailu hotelli- ja ravintolatilojen suunnittelusta. Kilpailuun kutsuttiin ähtäriläinen arkkitehti Raimo Kuismanen, rovaniemeläinen rakennusmestari Toivo Lukkariniemi, helsinkiläiset arkkitehdit Timo ja Tuomo Suomalainen sekä kuopiolainen arkkitehti Kaj Michael. Voittajaksi valittiin Timo ja Tuomo Suomalaisen ehdotus (KUVA 10). Positiivista Suomalaisten suunnitelmissa oli hotellin sijoittuminen ympäristöönsä siten, että se oli suunnattu ilmansuuntien ja näköalojen kannalta hyvin, eikä mikään rakennus ollut toisen tiellä. Jokaisesta rakennuksen osasta oli myös näkymä järvelle. Myös arviot kalliokäytävän louhinnan hinnasta olivat varsin kohtuullisia. Parannettavaa oli

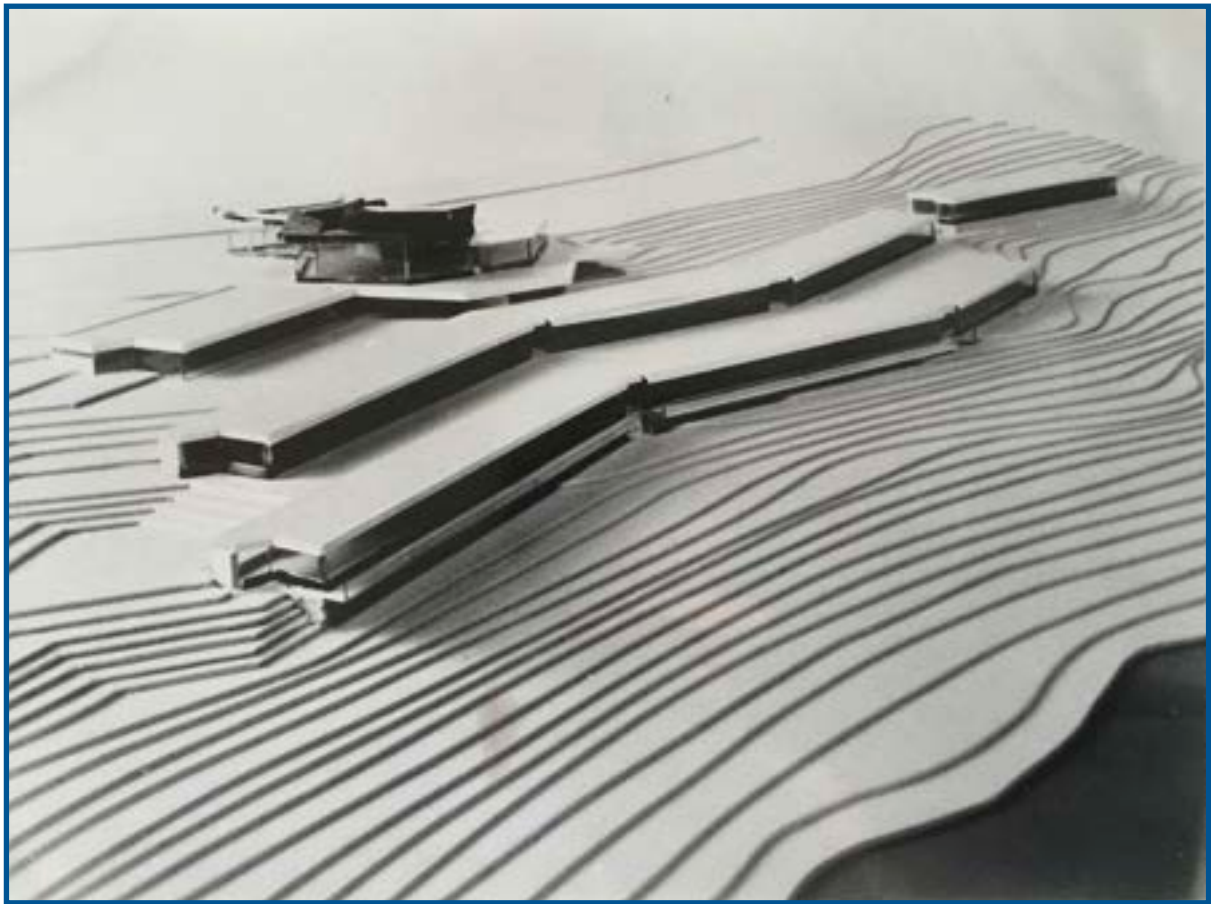
kuitenkin rakennuksen lapsiystävällisyydessä, kuntoutustiloissa, ryhmätyöskentelytiloissa, keittiössä ja huoltotiloissa. Ennen rakentamisen aloitusta suunnitelmia hiottiin, ja tämän yhteydessä Kiinteistö Oy Moksunniemen hallitus vieraili Saksan liittotasavallassa Bad Orbin kylpyläkaupungissa tutustumassa vastaavanlaiseen kuntoutuskeskukseen. Asiantuntijoina kuultiin kotimaassa ylilääkäri Pellervo Petäystä, toimitusjohtaja Jorma Kuoppalaa ja arkkitehti Timo Suomalaista. Lisäksi kunnanjohtaja Jaakola, ylilääkäri Petäys ja arkkitehti Timo Suomalainen vierailivat tutustumassa kuntoutustiloihin Turussa ja Meilahden sairaalassa. Suomalaisten pääavustajina suunnittelutyössä toimivat arkkitehti Hartti Hämäläinen ja rakennusarkkitehti Heikki Kokko.²³ Huhtikuussa 1974 pidetyssä hallituksen kokouksessa selvitettiin lainoitusta, sovittiin urakkatajouspyyntöjen lähettämisestä, sekä määriteltiin rakentamisen aloitus- ja valmistumisajankohdat. Parhaimman urakkatarjouksen antoi kesäkuussa 1974 vaasalainen A. Hakorannan rakennusliike, 8 500 000 markkaa (* [kts. alaviitteet] 7 157 000,00 €). Kun tähän summaan lisättiin vielä ilmastointi-, sähkö-, LVI- työt sekä muut kulut, kokonaisarvio oli 11 800 000 markkaa (*9 936 000,00 €). Rakentamaan päästiin jo vuoden 1974 puolella. Rakennustyöt aloitti ”Moksun pamaus”. Pamauksessa ammuttiin aukko kallioon, josta myöhemmin muotoutui hotelliosia yhdistävä kalliokäytävä. Rakennustyömaalla työskenteli yli kuusikymmentä rakennustyöntekijää. Harjakorkeuteensa hotelli nousi syyskuun lopulla 1975.²⁴ Rakennustyön aloittaminen osui suomalaisen rakentamisen huippuvuosiin, joten kustannukset nousivat ja sekä Kantaravintoloiden että Ähtärin kunnan oli otettava lisää lainaa. Kun rakennustyöt vuonna 1975 olivat vielä kesken, kustannuksiksi

²² Mäki 1972, 22; Katila 1968, 1.

²³ Viertola 1989, 312; Helsingin sanomat 1973, 23; Norri & Tegengren 1981, 171.

²⁴ Juustila 1974, 10; Viiskunta 26.9.1975, 6.

* nykyvaluutassa elinkustannusindeksiin suhteutettuna

KUVA 10: Pienoismalli Hotelli Mesikämmenestä vuodelta 1974. Tällä pienoismallilla Suomalaiset voittivat kutsukilpailun hotellin suunnittelusta.

laskettiin 12 100 000 markkaa (*10 190 000,00 €), mutta rahoituksesta puuttui tuolloin miljoona markkaa (*842 000,00 €). Teollistamisrahasto myönsi 500 000 markan (*421 000,00 €) lisälainan, mutta edellytti, että sekä Kantaravintolat että Ähtärin kunta myöntäisivät aikaisempien lainojensa lisäksi vielä 250 000 markan (*210 500,00 €) osakaslainat. Näiden varojen avulla hotelli saatiin valmiiksi, mutta uusia rahavaikeuksia tuli heti valmistumisen jälkeen. Rakentamiseen oli saatu myös kehitysaluetukea, jonka tulkintaa teollisuusministeriö muutti kuukausi ennen Mesikämmenen valmistumista. Uuden tulkinnan mukaan tukea maksettaisiin ainoastaan yrityksille, joissa omistaja harjoittaa liiketoimintaa. Kehitysaluetuen tulkinnan muuttumisen vuoksi hotellin omistajan Kiinteistö Oy Moksunniemen olikin nyt yllättäen siirrettävä liiketoiminnasta huolehtivan Kantaravintolat Oy:n kouluttama henkilökunta palvelukseensa ja ryhdyttävä

hoitamaan hotellia. Hotellikiinteistö kuitenkin vuokrattiin Kantaravintolat Oy:lle vuoden 1979 heinäkuussa.²⁵

Hotelli valmistui keväällä 1976, rakennuksen koko oli 4947 m². Hotelli, eläinpuisto, kotieläinpuisto ja Mekkorannan lomakylä muodostivat yhdessä loma- ja vapaa-ajan keskuksen.

Kantakievari Mesikämmen oli valmistuessaan Kantaravintoloiden suurin hotelli, olihan siellä jopa kolmin verroin enemmän huoneita kuin aiemmissa isoissa kievareissa.²⁶ Hotelli tarjosi majoituspalveluiden lisäksi mahdollisuudet myös kokous- ja kuntoutustoimintaan. Siinä oli kaksi sviittiä ja 61 kahden hengen huonetta, joissa vuodepaikkoja oli yhteensä 124, mutta lisävuoteilla paikkoja voitiin lisätä vielä neljälläkymmenellä. Anniskeluravintolatila ja kafeteria voitiin yhdistää, jolloin tilaa oli jopa 350:lle asiakkaalle. Kesäisin suuri

²⁵ Viertola 1989, 305- 318.

²⁶ Lilius 2014, 58-60.

* nykyvaluutassa elinkustannusindeksiin suhteutettuna

150 paikkainen terassi toimi ulkoilmaravintolana, joten parhaimmillaan koko hotellin ravintolaosa pystyi palvelemaan viittäsatia henkeä samanaikaisesti. Tämän lisäksi hotellissa oli myös suuri luentosali ja viisi kokouskabinettia. Ajan hengen mukaisesti Mesikämmeneen kuului uimahalliosasto, jossa oli kaksi uima-allasta ja kolme saunaa. Hotellin talonmiehelle oli rakennettu oma asunto hotellin yhteyteen.²⁷

Suomen Matkailuliiton toimitusjohtaja Heikki Mäki oli hahmotellut Arkkitehti-lehden matkailunumerossa vuonna 1972 suomalaisen matkailuhotellikehityksen haasteita ja siihen liittyviä tarpeita, joihin vastaamalla hotelleissa pystyttäisiin huolehtimaan mahdollisimman monenlaisista matkailijoista. Hän toteaa muun muassa, että kongressihotellin oli tarjottava hyvien kokoustilojen ja erinomaisen tekniikan lisäksi myös jotain muuta kuin vain ravintolasalin kabinetteineen. Vuosilomailijoille taas tuli olla toimintamahdollisuuksia luonnossa sekä kesällä että talvella. Viikonloppulomailijoille täytyi pystyä kesäheiteillä tarjoamaan uintimahdollisuudet, syksyisin erilaisia harrastuksia ja talvisin hiihtoa. Suomessa ainoa matkailun motiivi oli aiemmin ollut luonto ja maisemallisuus, mutta Mäen mielestä tällaisella idealla toimivista hotelleista menestyisivät enää suuren keskuksen lähellä olevat näköalaravintolat, mutta ei erämaavaaran laelle rakennettu hotelli. Vaikka luonto ja maisema eivät Mäen mukaan enää luoneet matkailukehitykselle riittävästi mahdollisuuksia, piti hän niiden merkitystä edelleen kuitenkin olennaisina. Suurena ongelmana hän näkikin sen, kuinka toteuttaa matkailuhotellin ympärille keskitetyt tekniset ja toiminnalliset edut niin, että maisemalliset arvot säilyvät. Mäki huomauttaa myös, että matkailukeskussuunnittelun lähtökohtana tulisi olla se, että niiden palvelut

olisivat mahdollisimman monen suomalaisen saavutettavissa sekä taloudellisesti että etäisyyden puolesta, sillä vielä tuolloin vain kymmenellä prosentilla suomalaisista oli varaa maksaa kotimaan matkailupalveluista. Lopuksi Heikki Mäki listaa millaisia asioita 1970-luvun lomakeskuksesta tulisi löytyä. Näitä ovat: korkealuokkainen leirintäalue; 50–100 kappaletta 4–6 hengen loma-asuntoja, joissa on WC- ja peseytymistilat; hotelli, jossa on vähintään 100 vuodesijaa ja mahdollisesti korkeatasoinen kongressi- ja lomahotelli. Matkailukeskuksista tuli löytyä myös toiminnallisia palveluita, kuten purjehdusta, soutua, kalastusta, kuntopolkua, kävelyreittejä, valaistuja hiihtolatuja sekä luistinradat.²⁸ Valmistuessaan Hotelli Mesikämmen alueineen vastasikin suuresti Mäen hahmotelmia ja oli näin uudenaikainen matkailuhotelli. Vaikka Hotelli Mesikämmen olikin pääasiassa matkailuhotelli, kunnanjohtaja Jaakolan ajatuksena alusta asti oli ollut myös yhdistää oman kunnan vapaa-aikatoimintoja hotelliin. Siitä syystä hotellin kylpyläosasto onkin toiminut alusta saakka myös kaupunkilaisten uimahallina.²⁹

3.1 Toiminta alkaa

Lauantaina 24. huhtikuuta 1976 vietettiin uuden Kantakievari Mesikämmenen avajaisia. Avajaistansseissa musisoi Jouko Majasen orkesteri, viihteestä vastasivat Vesa-Matti Loiri sekä lauluyhtye Ahonkylän Flikat. Timo Suomalainen laskee hotellin avajaiset yhdeksi uransa huippuhetkistä. Erityisesti hänen mieleensä jäi vihkiäistilaisuuden raikas tunnelma ja se, kuinka haltioissaan ähtäriläiset olivat hotellin luonnontunnusta. Paikalliset olivat myös nähneet vaivaa saadaakseen hotellin ympäristön kuntoon rakennustöiden jäljiltä. Juhlahuoneeseen tuodut nuoret koivut olivat puhjenneet hiirenkorvalle

²⁷ Viertola 1981, 315; Ilkka 24.4.1976, 8; Ilkka 1.5.1976, 7.

²⁸ Mäki 1972, 22.

²⁹ Juustila 1974, 10.

juuri sopivasti avajaisten aikaan tuoden keväisen luonnon juhlatilaan.

Taloudelliselta kannalta Hotelli Kantakievari Mesikämmen aukesi vaikeaan aikaan, sillä 1970-luvun puolivälin öljykriisi vaikutti myös ravintola-alaan. Myös Kantaravintolat Oy joutui säästämään, porrastamaan aukioloaikoja ja karsimaan toimipaikkojaan, mutta muutaman vuoden kuluttua suunta kääntyi taas parempaan ja vuonna 1979 Hotelli Mesikämmenen liiketoiminnan hoidon siirtyessä Kantaravintoloille, se tuli jo toimeen omillaan.³⁰

Alkuaikoinaan hotelli työllisti kokovuotisesti 60–65 henkilöä, ja kesälomien aikana työntekijöiden määrä nousi toiselle sadalle. Mesikämmenen ansiosta

Kantaravintolat oli Ähtärin suurin naisten työllistäjä.³¹

Vaikka Mesikämmen olikin Kantaravintoloiden suurin majoituskohde, sen majoituskapasiteetti ei riittänyt sesonkiaikaan. Uima-altailla ja kuntoutusosastolla tilaa oli liiaksikin. Alkuaikoina eläinpuisto toi hotellin asiakkaiksi runsaasti lapsiperheitä, ja arkkitehtuuria kävivät ihailemassa vuorineuvokset ja presidentit seurueineen. Hotellin käyttöaste sen ensimmäisenä vuotena oli 52 % ja kaudella 1980–1981 75 %. Lukumääräisesti 75 % merkitsi 26 000:ta yöpymistä. Mesikämmen kuului 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa suomalaisten hotellien kärkijoukkoon käyttöasteen ollessa 50–60 %. Eniten kävijöitä hotellissa oli kesä- ja hiihtolomien aikaan, kun taas vuodenvaihdde oli hiljaisinta aikaa. Kesä- ja loma-aikoina huoneet täyttyivät matkailijoista. Talvisin taas pidettiin konferensseja ja kokouksia, joten asiakaskunta koostui tuolloin suurelta osin liikealan vieraista.³²

Hotellin pitkäaikainen johtaja Lasse Waris on kertonut, että hotellin alkuajat olivat hienoa ja loistokasta aikaa, sillä Mesikämmen oli alueen ensimmäinen matkailuhotelli, joka tarjosi paljon erilaisia toimintamahdollisuuksia. Waris laskee hotellin kulta-ajaksi erityisesti 1980-luvun. Heti viiden ensimmäisen vuoden aikana hotellilla järjestettiin monenlaista toimintaa ja tapahtumaa. Tarjolla oli jopa ravustusmatkoja, sillä hotellin rannassa pystyi tuolloin vielä ravustamaan. Normaalisti majoitustoiminta turvaa myös hotellin ravintoloiden kannattavuuden, mutta Mesikämmenessä kävikin toisin. Tanssit osoittautuvat varsinaisiksi rahasammoiksi, kun kansa täytti hotellin tanssilattian. Tanssien suosio kesti parikymmentä vuotta. Esiintyjinä nähtiin myös kuuluisia tähtiä ja Hotelli Mesikämmenen suosittu disco järjestettiin ensimmäisen kerran vuonna 1976. Ravintolasta tuli koko seudun huvikeskus, jonne saavuttiin myös lähikunnista. Hotellissa järjestettiin perinteisesti myös lukiolaisten penkkareita sekä lakkiaispäivän juhlia. Tämän lisäksi myös Miss Suomi -kiertueet poikkesivat hotellissa useamman kerran. Vuonna 1982 Hotelli Mesikämmen ja Ähtärihalli saivat toimia kilpailun finaalin näyttämönä.³³

3.2 Myöhemmät vaiheet

Hotelli Mesikämmen pysyi Kantaravintolat Oy:n hoidossa vuoteen 1991 saakka. Tuolloin taloudellisista vaikeuksista johtuen Alko päätti fuusioda Kantaravintolat Oy:n sekä sen sisaryrityksen Arctia Oy:n. Kantaravintoloiden osakkeet myytiin Arctia Oy:lle 20.2.1991 ja fuusioituminen tapahtui saman vuoden aikana. Arctia Oy:n toimialueena olivat myös ravintola- ja majoitustoiminta ja nyt kaikki Kantaravintoloiden kievarit ja krouvit siirtyivät yhtiön omistukseen.

³⁰ Viiskunta 23.4.1976, 3; Mehtälä 2003, 189-190; Lilius 2014, 65-75.

³¹ Viertola 1981, 316.

³² Lilius 2014, 77; Viertola 1981, 316.

³³ Arvaja 2016, 262; Lilius 2014, 77; Riihimäki 2016b; Viertola 1981, 317.

Yhtiöllä oli tuolloin omistuksessaan useita ravintoloita ja hotelleja sekä niiden lisäksi keskeneräisiä kehitys- ja rakennushankkeita. Arctian toimitusjohtaja Per-Olof Kreander oli sitä mieltä, että heidän resurssinsa olivat ylikuormitetut jo ilman Kantaravintoloiden kohteita. Arctia Oy päätti käydä läpi Kantaravintoloiden toimipaikat ja valikoida niistä ne, joissa näki kehityspotentiaalia ja jotka sopivat heidän omaan verkostoonsa. Loput päätettiin myydä. Pian fuusioitumisen jälkeen 23 toimipaikkaa oli myyty, jonka jälkeen Arctialle jäivät Helsingin ja muiden isompien kaupunkien ravintolat sekä matkailullisesti kiinnostavat hotellit. Myös Hotelli Mesikämmen oli yksi näistä Arctialle jääneistä hotelleista. Kantaravintoloiden toiminta loppui lokakuun viimeisenä päivänä 1991.³⁴

Seuraava omistajamuutos tapahtui vuonna 1997 kun Arctia Oy:n toiminta ravintoloiheen ja hotelleineen myytiin Scandic-hotelliketjulle. Scandicin tuolloinen varatoimitusjohtaja Anders Lilius kertoi, että hotellipuoli ei kaivannut suurta saneerausta, joten myös Mesikämmenen toiminta jäi Scandicin vastuulle.³⁵ Vuonna 2001 omistaja vaihtui, kun Hotelli Mesikämmen koko Scandic-ketjun ohella siirtyi Hilton Groupin omistukseen. Vuoden 2006 maaliskuussa hotelli siirtyi yksityisomistukseen, kun hotelliyrittäjäksi ryhtyivät Veli-Matti Rantanen ja Timo Nyssölä.³⁶ Vuoden 2016 huhtikuussa hotellin omistus siirtyi nykyiselle omistajalleen Ähtärin kaupungin tytäryhtiölle Ähtärin Eläinpuisto Oy:lle.³⁷

Moksunniemessä kotieläinpuiston toiminta lakkasi elokuussa 1997. Mini-Suomi muutti nimensä Santerin seikkailupuistoksi vuonna 2000. Samana vuonna mökkialueelle valmistui noin 40 mökkiä ja

paikalla pidettiin tuolloin myös Suomen ensimmäiset loma-asuntomessut. Vuonna 2000 valmistui myös Moksun golfrata. Santerin seikkailupuisto lakkautettiin vuonna 2006.³⁸

4. TIMO JA TUOMO SUOMALAINEN

Hotellin suunnitelleet arkkitehdit Timo ja Tuomo Suomalainen syntyivät Suomenlahden itäosassa sijaitsevalla Suursaarella, Timo 8.3.1928 ja Tuomo 29.11.1931. Saaren kallioisen luonnon on arveltu vaikuttaneen veljesten työhön suuresti. Arkkitehtiopintonsa veljekset suorittivat Teknillisessä korkeakoulussa Helsingissä, josta Timo valmistui vuonna 1956 ja Tuomo vuonna 1960. Koulutuksensa aikana veljekset kokivat, että etenkin rakennetekniikka oli erityisen luotettavaa perusoppia. Tämän ja oppiaineisiin kuuluneen vapaan taiteen yhdistämällä Timo ja Tuomo tunsivat, että heillä oli työkalut joiden avulla arkkitehtuurissa voitaisiin luottaa perusasioita myöden omiin suunnitelmiin nojautumatta aikaisemmin tehtyihin ratkaisuihin.³⁹ Timo ja Tuomo työskentelivät aluksi päätoimisesti muutamassa eri arkkitehtitoimistossa, mutta perustivat oman toimistonsa *Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo Suomalainen* vuonna 1956, kun Timo oli juuri valmistunut arkkitehdiksi ja Tuomo vielä opiskeli. Veljesten suhde oli aina läheinen ja Timo Suomalainen arvioi, että heidän yhteiset harrastuksensa ja samantyyppiset taipumuksensa tekivät heistä hyvän parivaljakon. Samana vuonna 1956 Suomalaiset saivat ensimmäisen arkkitehtuurikilpailuvoittonsa, jolloin heidän suunniteltavakseen tuli ammattioppilaitos

³⁴ Lilius 2014, 103-109.

³⁵ Tiainen 1997.

³⁶ Lahtinen ym. 2007, 5.

³⁷ Riihimäki 2016a.

³⁸ Kuoppala, 1; Suomen asuntomessut; Ilkka 2010.

³⁹ Mehtälä 2003, 115-129 & 151-152 & 279-281.

Lappeenrantaan. Vaikka veljekset olivatkin tyytyväisiä valmistuneeseen ammattioppilaitokseen, olivat he myös sitä mieltä, että taiteellisessa mielessä rakennuksen suurpiirteisyyden vuoksi siitä puuttui yksityiskohdat joihin katse voisi tarttua. Jo tuolloin pinnan alla alkoi muhia kaipuu vapauteen kohti inhimillistä moni-ilmeisyyttä ja jopa sattumanvaraisuutta. Pian ammattikoulun rakentamisen aloituksen jälkeen Tuomon oli kuitenkin lähdettävä armeijaan. Hänen sieltä palattuaan oman toimiston tehtävien määrä oli vähentynyt niin, että veljesten oli jälleen hakeuduttava töihin myös muualle. Tuomo palasi entiseen työpaikkaansa Eliel Muoniovaaran toimistoon ja Timo sai paikan puolustusministeriöstä. Puolustusministeriössä Timo sai suunnitella paljon erilaisia kohteita. Hän tutustui myös tekniikoihin joiden avulla kallioon pystytettiin louhimaan tiloja. Timo sai työtarjoituksen myös Viljo Revellin toimistosta, mutta päätti kieltäytyä siitä, sillä hän uskoi, että joutuisi suostuessaan jättämään yhteistyön Tuomon kanssa.⁴⁰ Vuosien 1961–1964 aikana Suomalaiset työskentelivät Aarno Ruusuvuoren assistentteina Helsingin Teknillisessä korkeakoulussa. Timo toimi aikansa myös Ruusuvuoren alaisena erikoisopettajana. Myöhemmin Ruusuvuoren ja Suomalaisten välit kuitenkin katkesivat.⁴¹

Timo ja Tuomo Suomalaisen ura ei loistavasti toiminneesta yhteistyöstä huolimatta ollut kaikilta osin helppo. Vaikeudet alkoivat jo Temppeliaukion kirkkoa koskevasta arkkitehtuurikilpailusta. Kilpailuun veljekset osallistuivat vuonna 1960 ehdotuksellaan *Kivikirkko*. Kirkon rakentamista Töölöön oli suunniteltu jo vuosikymmenet ja tämä oli jo kolmas arkkitehtuurikilpailu sitä koskien. Aiemmista suunnitelmista oli luovuttu muun muassa

talvisodan puhkeamisen vuoksi.

Kilpailuehdotuksensa kallioon louhitusta pyöreästä kirkkosalista jätettyään veljeksille selvisi, että aikaisemmassa kilpailussa mukana ollut P.E. Blomstedtin ehdotus vuodelta 1933 muistutti heidän suunnitelmaansa, sillä myös siinä kirkkosali oli upotettu suoraan kallion sisään ja muotokielikin oli samantyyppinen. Veljekset eivät olleet tiedäneet ehdotuksesta lainkaan ja olivat huolissaan, että sattuma vaikuttaisi kilpailun tulokseen. Vuonna 1961 kuitenkin varmistui, että Suomalaiset olivat voittaneet kilpailun, ja että heidän ehdotuksensa toteutettaisiin. Palkintolautakunta lausui Kivikirkosta, että vaikka sen suunnitelma seuraa perusotteeltaan Blomstedtin ehdotuksen linjaa, on sommitelma silti täysin omaperäinen. Suunnitelmien julkistuksen jälkeen hanke sai välittömästi vastustusta muun muassa lehdistöltä, jossa kirkkosuunnitelmaa kuvailtiin kalliomoskeijaksi ja piruntorjuntabunkkeriksi. Myös kirkon korkeita kustannuksia paheksuttiin, vaikka ne eivät Helsingin seurakuntien talousjohtaja Kaarlo Penttisen mukaan olleet poikkeuksellisen korkeat. Vaikeuksista huolimatta kirkko kuitenkin lopulta valmistui vuonna 1969, mutta siihen liittyneet epäselvyydet ja kiistat vaikuttivat veljesten uraan mahdollisesti sen loppuun saakka. Veljeksillä oli kuitenkin hyvä maine koulujen ja puolustusvoimien rakennusten suunnittelijoina, mikä takasikin vakaan työuran heidän suunnittelutoimistolleen.⁴²

Tuomo Suomalainen kuoli 1.11.1988 Helsingin yliopistollisessa keskussairaalassa sydämeen kohdistuneessa hätäleikkauksessa 57-vuotiaana. Timo Suomalainen jatkoi uraansa, mutta toimiston nimi muuttui muotoon *Arkkitehtitoimisto Suomalainen Ky*, jossa Timo toimi johtavana arkkitehtina. Temppeliaukion kirkon suunnittelutyön aikana veljesten yhdessä luoma linja säilyi

⁴⁰ Mehtälä 2003, 12-13 & 156.

⁴¹ Vesikansa 2013, 2; Mehtälä 2003, 68.

⁴² Mehtälä 2003, 43-45 & 67 & 79; Vesikansa 2013, 14.

periaatteessa niissäkin kappeli- ja kirkkorakennuksissa, jotka valmistuivat Tuomon kuoleman jälkeen. Timo Suomalainen on edelleen elossa, mutta lopetti aktiiviuransa 75-vuotiaana, vuonna 2003. Hänen viimeisiksi töikseen jäivät kaksi espoolaista koulurakennusta. Vuonna 2009 Timo Suomalainen kutsuttiin Suomen arkkitehtiliitto SAFA:n kunniajäseneksi. Kunniajäseneksi kutsutaan henkilöitä, jotka ovat merkittävästi edistäneet liiton tarkoituksia, suomalaista arkkitehtuuria sekä suomalaisen arkkitehtuurin näkyvyyttä.⁴³

4.1 Arkkitehtuuri 1970-luvulla

Suomen sodanjälkeistä rakennuskantaa leimasi pääosin rationaalinen ja minimalistinen modernismi, jonka asema oli Suomessa vakiintunut jälleenrakennuskauden aikana. Uusien rakennustekniikoiden ansiosta 1960- ja 1970-luvulla uudis- ja elementtirakentaminen olivat huipussaan, ja esimerkiksi suomalaiseen kulttuuriympäristöön leimallisesti kuuluvat tuon ajan talot muistetaan tyypillisimmillään yksinkertaisina betonielementeistä rakennettuina laatikkomaisina kerrostaloina tai yksikerroksisina omakotitaloina joissa on tasakatto. Detaljien määrä väheni 1970-luvulle tultaessa. Modernististen suuntauksien ulkonäöllisiä tunnuspiirteitä yleisesti olivatkin muun muassa suoraviivaiset muodot, vaaleat ja yksinkertaiset pinnat, avoimet sisätilat, lasi, teräs, ja betoni. Kuuluisimpia modernistisia arkkitehtejä olivat Ludwig Mies van der Rohe, Le Corbusier ja Alvar Aalto. Suomessa suurimmin vaikuttaneita moderneja suuntauksia olivat muun muassa ennen sotia suuressa suosiossa ollut funktionalismi sekä 1970-luvulle tultaessa äkillisesti ja totaalisesti läpilyönyt konstruktivismi⁴⁴.

Suomessa 1960-luvulla yleistyi ehdottomaan järjestykseen perustunut konstruktivistinen rakennustyyli, jonka tähtäimessä oli vastustaa esimerkiksi Alvar Aallon rakenteet piilottavaa arkkitehtuuria. Konstruktivismin vallitessa yksilökeskeisten muotojen sijaan esikuvana pidettiin muun muassa Ludwig Mies van der Rohen täsmällistä ja hiottua arkkitehtuuria. Rakenteet pyrittiin jättämään näkyviksi ja tyylille oli ominaista järjestys, yksinkertaisuus, tarkkuus sekä aikansa teollisuusmateriaalien kuten lasin, muovin ja metallin käyttö.⁴⁵ Usein modernistit myös järjestelmällisesti kielsivät historian merkityksen, sillä nähtiin, ettei sillä ollut sijaa tulevaisuuden visioiden rinnalla. Tämä vaikutti myös arkkitehtuuriopetukseen siten, että arkkitehtuurihistorian opettaminen ja tutkiminen nähtiin kielteisessä valossa. Poikkeuksiakin esimerkiksi suunnittelupuolella oli, kuten Alvar Aalto, joka sovelsi muun muassa antiikin tradition teemoja ja orgaanisia aiheita.⁴⁶

Suomessa oli kuitenkin myös joukko nuoria arkkitehtejä, jotka halusivat löytää omanlaisensa tavat soveltaa Alvar Aallon suunnitelmissa esiintyneitä orgaanisia elementtejä. He halusivat myös esittää vastalauseensa valloillaan olleelle tekno-kulttuurille. Näistä arkkitehteistä tunnetuimmiksi ovat nousseet Timo Penttilä, Reima ja Raili Pietilä sekä Timo ja Tuomo Suomalainen, joista jokaisella oli kuitenkin omat esikuvansa sekä erottuvat tyylinsä. Arkkitehtipiireissä heitä kritisoitiin paljon, sillä katsottiin, että he olivat kääntäneet selkensä nopeasti urbanisoituvalle ja modernisoituvalle Suomelle. Yhteistä kyseisille arkkitehteille oli rakennuspaikan topografisten ominaisuuksien hyödyntäminen suunnitelmissaan sekä suomalaisen metsän rakenteen siirtäminen arkkitehtuurikieleen. Tästä syystä tyyliin viitataan

⁴³ Mehtälä 2003, 200 & 215 & 221; SAFA 2013.

⁴⁴ Koho 2003, 15; Hannula & Salonen 2007, 35-39; Encyclopaedia Britannica 2019; Mikkola & Mukala 2009, 12.

⁴⁵ Helander & Rista 1987, 26; Jyväskylän yliopisto 2010.

⁴⁶ Koho 2003, 7-8.

myös termillä orgaaninen arkkitehtuuri. Arkkitehti Kirmo Mikkola taas kirjoitti vuonna 1969, että ekspressionistisen arkkitehtijoukon töitä kutsuttiin myös uudeksi

kansallisromantiikaksi. Maila Mehtälä kirjoittaa, että tämä maassamme esiintynyt ekspressionistinen linja oli mahdollisesti ensimmäinen täysin suomalainen, vailla kansainvälistä mallia oleva suuntaus.⁴⁷

Vuonna 1961 peräti neljä vapaamuotoista suunnitelmaa voitti yleisen arkkitehtuurikilpailun –

Temppeliaukion kirkon (KUVAT 11 & 12) lisäksi niin ikään Suomalaisten suunnittelema Jyväskylän hallinto- ja kulttuurikeskus, Timo Penttilän

suunnittelema Helsingin kaupunginteatteri sekä Espoon Dipoli, joka oli Pietilöiden käsialaa⁴⁸.

Timo ja Tuomo Suomalainen Aarno Ruusuvuoren assistenttina toimiessaan omaksuivat töihinsä piirteitä myös Ruusuvuoren suunnitelmissa vaikuttaneesta minimalismista, joka näkyikin veljesten vapaamuotoisten suunnitelmien hienostuneissa yksityiskohdissa. Suomalaiset eivät myöskään jumiutuneet tiettyihin tapoihin, vaan heille oli ominaista etsiä kullekin rakennuksessa esiintyvälle funktiolle ja kontekstille omanlaisensa ilmenemistapa. Tämä näkyy muun muassa siten, että yhdessä rakennuksessa on voitu soveltaa täysin toisistaan poikkeavia geometrisia järjestelmiä, mikä näkyy selkeästi myös Hotelli Mesikämmenessä.

KUVA 11 (yllä):

Temppeliaukion kirkko ilmakuvassa.

KUVA 12:

Temppeliaukion kirkon sisätiloja.

Temppeliaukion kirkko, Hotelli Mesikämmen, Espoonlahden kirkko sekä veljesten oma paritalo Majakumpare kuuluvat samaan sisarusarjaan, ja niiden suunnittelussa on sovellettu useita samantyyppisiä ratkaisuja. Töissä näkyy paljon raakoja ja jyrkeviä materiaaleja, joiden kontrastit luovat rakennuksille usein myös mystisen ilmapiirin. Usein käytettyjä materiaaleja olivat esimerkiksi louhittu kivi, kupari ja puu. Pinnat jätettiin pintakäsittelemättömiksi silloin kun se oli mahdollista, jotta ne saisivat patinoitua luonnollisesti.⁴⁹

Suomalaisten töitä on vaikea puhtaasti lokeroida mihinkään tiettyyn tyyliin, vaikka osa heidän töistään edustaakin vahvasti vaistonvaraisuutta korostavaa

⁴⁷ Vesikansa 2013, 2-14; Mikkola & Mukala 2009, 19; Mehtälä 2003, 197-198.

⁴⁸ Mehtälä 2003, 44.

⁴⁹ Vesikansa 2013, 2-14; Mehtälä 2003, 185.

linjaa. Jokaisen suunnitellun rakennuksen paikka on kuitenkin aina sanellut ehtonsa. Esimerkiksi Haagan ammattikoulu (KUVA 13) suunniteltiin poikkeuksellisesti kontrastiksi ympäröivälle pienimittakaavaiselle rakennuskannalle, sillä sopeuttaminen ei tässä tapauksessa ollut mahdollista. Vuosien aikana syntyikin laaja-alainen kokoelma rakennuksia, jotka edustavat useampaa eri suuntausta. Vaikutuksensa tähän on antanut myös se, että Suomalaiset suunnittelivat yhdessä pitkälti yli toistasataa rakennusta, jolloin eri tarkoituksiin suunnitellut rakennukset pakottivat pitämään mielen urautumattomana. Veljesten vapaamuotoisesta linjasta Timo Suomalainen itsekin käyttää sanaa ”ekspressionismi”, vaikka jotkut ainakin aiemmin liittivät sanaan halveksuntaa herättäneitä merkityksiä kuten tunteellisuutta ja luonnonromantiikkaa.⁵⁰ Timo Suomalainen on sanonut, että heidän töissään on ekspressiivisyydestä huolimatta konstruktivistinen selkäranka.⁵¹ Tämä näkyy Hotelli Mesikämmenessä selkeästi, sillä esimerkiksi betonirakenteita on jätetty näkyviin kalliokäytävillä ja ravintolassa katse kiinnittyy jyrkeihin liimapuupilareihin ja -palkkeihin, jotka kannattavat kattorakenteita. Tempeliahkion kirkossa sekä Hotelli Mesikämmenessä näkyy niiden ekspressiivisyydestä huolimatta myös paljon muita niiden rakennusaikana vallinneisiin modernismin suuntauksiin liitettäviä piirteitä, kuten materiaalien rehellisyys.

Mesikämmen oli alusta saakka toimintaidealtaan hyvin tyyppillinen matkailuhotelli. Aikakauden matkailuhotellit olivat myös rakennustyyppinä omanlaisensa ryhmä, ja niiden rakennustavoissa on usein käytetty yhteneväisiä ratkaisuja. Mesikämmenestä voikin löytää saman tyyppisiä suunnitteluratkaisuja kuin samoihin aikoihin rakennetuista Rantaloma Oy:n matkailuhotelleista. Esimerkiksi Jyväskylän Rantasipi-Laajavuori (1969)

KUVA 13: Haagan ammattikoulu

on sijoitettu jyrkän kalliomuodostuman reunalle siten, että pääosa huoneista on pystytty suuntaamaan kohti parhaita näköaloja. Rakennusmateriaaleina on käytetty puhdasta betonia, puuta ja lasia. Myös sisätiloissa on suosittu samankaltaisia materiaaleja kuin Hotelli Mesikämmenessä eli puuta, betonia ja kokolattiamattoja. Myös Rantasipi-hotelli Vaasassa (1972) on Mesikämmenen tavoin sovitettu maisemaan siten, että alueen puusto pystyttiin säilyttämään ja että suurikokoinen rakennus näyttäisi mahdollisimman pieneltä ympäristössään. Yhteistä Vaasan, Jyväskylän ja Ähtärin hotelleissa on myös se, että ravintola- ja hotelliosa ovat erillisinä massoinaan, jotta yöelämä ei häiritsisi yöpyjiä. Näin kabinetit, ravintola ja kokoushuoneet on saatu ryhmiteltyä pääkeittiön ympärille.⁵²

⁵⁰ Mehtälä 2001, 106 & 187-189 & 191.

⁵¹ Mehtälä 2003, 185.

⁵² Hartikainen & Kantonen 1972, 34-35; Jaatinen 1972, 36.

5. HOTELLI MESIKÄMMEN

5.1 Hotellin ilmiäisy

Moksunniemen alueen maisemaselvityksen mukaan Moksunniemi hahmottuu maisemakuvaltaan selkeästi suuntautuneena, karuna ja metsäisenä kallio- ja moreeniniemenä.⁵³ Maisemat ovat poikkeuksellisia Etelä-Pohjanmaalla, mutta Suomenselälle tyypillisiä. Hotelli on suunniteltu maisemaan istuvaksi siten, että sen muodot soljuvat maaston mukaisesti ja rakennusmassat laskeutuvat kalliota myötäillen kohti rantaa. Jokaisesta rakennusosasta on näkymä järvelle. Myös väritykseltään rakennus sulautuu ympäristöönsä. (KUVA 14) Arkkitehtien Timo ja Tuomo Suomalaisen tavoitteena onkin ollut kuvastaa rakennuksensa kautta paikassa näkyvän peruskallion ja herkän kasvillisuuden kontrasti. Hotelli Mesikämmen suunnittelussa on hyödynnetty luonnonläheisyyttä, vapaita muotoja, rakenteellisten ratkaisujen esilletuomista sekä materiaalien visuaalista aktiivisuutta. Hotelli on suunniteltu niin, että vierailija astuu "luonnon sisälle". Rakennuspaikan peruskallion ja herkän kasvillisuuden välinen kontrasti näkyy myös itse rakennuksessa; puuta olevat ilmat maanpäälliset rakenteet saavat vastapainonsa sisäosien monin paikoin näkyviin jätetystä kalliopinnasta sekä betonirakenteiden jyrkyydestä. (KUVAT 15 & 16)⁵⁴ Hotelli koostuu kolmesta huoneistosiivestä, uimahallikylpylän, kabinettiosasta, uudesta keilahalliosasta sekä hotellin suurimmasta osasta, josta löytyvät muun muassa vastaanotto, ravintola terasseineen, henkilökuntatilat sekä

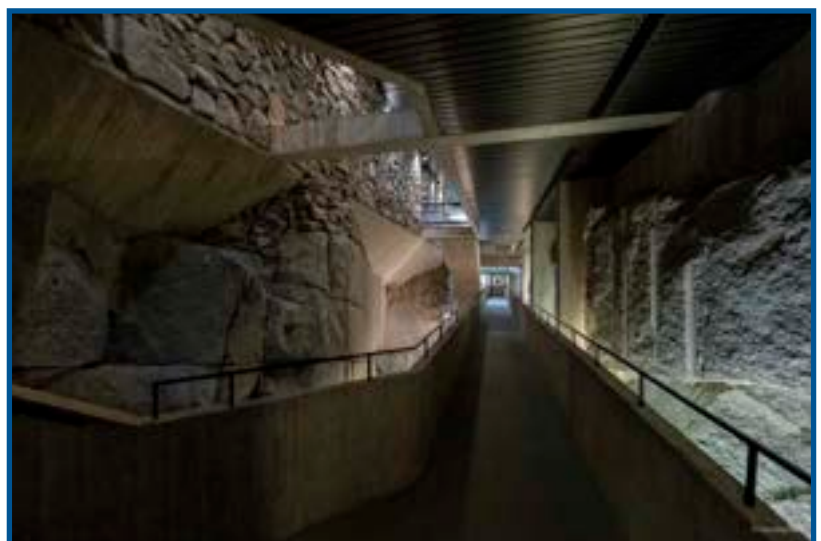

KUVA 14 (yllä): Hotelli sulautuu ympäristöönsä.

KUVA 15 (keskellä): Yksityiskohta puisesta sisääntulokatoksesta.

KUVA 16 (alla): Hotellin kalliokäytävä.

⁵³ Ramboll Finland Oy 2020a, 5.

⁵⁴ Mehtälä 2003, 185-186.

aula. Osat yhdistyvät toisiinsa kalliokäytävien kautta. Ympyrämäinen ja monikulmainen vastaanotto- ja ravintola-kahvio-osa erottuu hotellin vapamuotoisimpana osana. Huoneistosiivet ja uimahalli ovat huomattavasti sitä suorakulmaisempia. Uimahalli on linjakkaan suorakulmiomainen ja huoneistosiivet ovat pitkiä ja loivasti mutkittelevia. Sama suorakulmaisempi linja jatkuu myös kokoussiiven kohdalla, johon katon terävät muodot tuovat kuitenkin vaihtelua. Uusi keilahalliossa noudattelee vanhempien, suorakulmaisempien osien muotokieltä. Sen seinäpinnasta erkanevat kolmiomaiset ulokkeet viittaavat muiden rakennuksen osien kulmikkaisiin yksityiskohtiin.

Arkkitehti Anssi Lassila kirjoitti vuonna 2011 Arkkitehti-lehden déjà-vu-palstalla Hotelli Mesikämmentä, jossa hän kertoo rakennukseen liittyvistä ensivaikutelmistaan, jotka ovat peräisin hänen lapsuudestaan 1980-luvulta. Lassila muistelee, että rakennuksen tila, valo ja materiaali jättivät häneen tunnun elämää suuremmasta kokonaisuudesta: tilasta, jossa on läsnä myös jännite ja eräänlainen arkaistinen mystisyys. Hän kirjoittaa, että rakennuksen identiteetti, joka alkaa paikasta ja sen ominaisuuksista, on vahva. Hotelli sopeutuu ympäristöönsä ja samalla ammentaa siitä aineksensa. Lassilan mukaan hotellin sisätiloissa erityistä ovat näkymät ja mittakaavojen vaihtelu. Matala ja pienimittakaavainen aulatilat muuttuu dramaattiseksi kalliioleikkaukseksi, josta laskeudutaan portaiden ja käytävien verkostoa pitkin rantamaisemia kohti suuntautuvia hotellisiipiä. Huoneita lähestyttäessä mittakaava muuttuu edelleen hyvin intiimiksi. Lassila kirjoittaa, että Hotelli Mesikämmentä on rakennus, jossa on onnistuttu yhdistämään katedraalin ja suomalaisen mökin mittakaavat – juhlallisuus ja kotikutoisuus. Hän pitää Mesikämmentä luovana rakennuksena, jossa lopputulos on hedelmällinen ja jännitteinen, sekä

KUVA 17: Hotellin tasakatot vanhassa arkistokuvassa. Ravintola-osan katto nousee korkeimmalle ja sitä kannattavat liimapuupilarit ja -palkit, jotka on jätetty ravintolan sisätiloissa näkyviin.

ihmettelee, miksi nykyään ei enää tehdä yhtä rohkeasti puhuttelevia hotelleja.⁵⁵

Rakennusmateriaaleiltaan ja -ratkaisuiltaan Mesikämmentä noudattelee osittain 1970-luvun yleisiä rakentamistapoja. Katot ovat huopakatettuja tasakattoja, vedenpoisto hoituu sisäpuolisin kattokaivoin. (KUVA 17) Rakennus on perustettu kallion varaan betonianturoin. Alapohjat ovat teräsbetonirakenteisia, lukuun ottamatta yksikerroksisia hotellisiipiä, joiden alapohjana on teräsbetonisen palkiston varaan tehty siporex-laatasto. Salaojitukset kulkevat maaperässä. Rakennuksen kantava runko koostuu pääosin paikallavaletuista kantavista teräsbetoniseinistä, -palkeista ja -laatoista. Yläpohjat ovat yleensä paikallavalettua teräsbetonia. Betoniset ulkoseinät ovat paikalla valettua betonia tai tiilimuurausta, joissa on mineraalivillaeriste ja paikalla valettu ulkokuori. Puuverhotut ulkoseinät ovat joko kokonaan puurakenteisia tai niissä on muurattu tiilinen

⁵⁵ Lassila 2011, 74.

sisäkuori. Maanpinnan yläpuolelle nousevissa rakenteissa materiaalina on pääasiassa puu, väliseinät ovat betonia ja tiiltä. Sisäntuloaulassa ja ravintolassa on teräsrunkoiset, pinnoiltaan puuverhoillut, kuultokäsitellyt kolmelasiset eristyslasi-ikkunat. Hotellisiiven ikkunat puurunkoisia eristyslasi-ikkunoita kuultokäsiteltynä. Yleisten tilojen ulko-ovet ovat teräs- tai puurakenteisia, paneelipintaisia umpi- tai ikkunaovia.⁵⁶

KUVA18 (yllä): Avara ravintolasali kattorakenteineen.

Ravintolan alkuperäisenä säilynyt sisäkatto rakenteineen muodostaa yhden hotellin näyttävimmistä yksityiskohdista. Jykevien liimapuupilareiden ja -palkkien avulla ravintolasalista pystyttiin tekemään suuri avonainen tila. (KUVAT 18 & 19) Poikkeuksellista Mesikämmenessä on laajat kallioon louhitut jylhät tilat. 1970-luvulla yleistä betonielementtitekniikkaa ei ole käytetty, sillä rakennusosat ja -tilat ovat hyvin yksilöllisiä, jolloin jokainen osa tehty paikalleen sopivaksi.

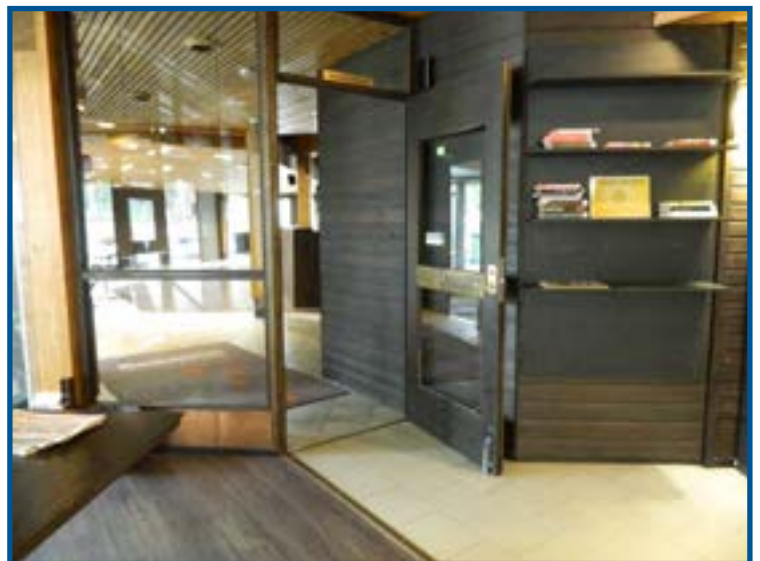
Myös hotellin sisäpuolella värityksessä on käytetty maanläheisiä ruskeita ja vihreitä sävyjä (KUVA 20). Ainoana tehostevärinä on käytetty tummaa sinistä, jota löytyy esimerkiksi kalliokäytävän portaikkojen kaiteista ja alkuperäisenä säilyneiden WC-tilojen laatoituksissa.

KUVA 19 (oikealla):

Esimerkki ravintolan liimapuupilareista ja liimapuukaksoispalkkeista. Kaksoispalkkien väleihin on piilotettu valaistusta.

KUVA 20: Hotellin sisustuksessa on käytetty maanläheisiä tumman vihreitä ja ruskeita sävyjä. Ainoa tehosteväri siellä täällä on tumman sininen.

⁵⁶ Arktes Oy 2016, 3-5.

KUVA 21: Kuvaan on merkitty hotellin eri rakennusvaiheet. Keilahallilaajennuksen sijoitus ja koko suuntaa antava.

5.2 Perustiedot rakennusvaiheista

Ravintolasiipi, uimahalli, kalliokäytävät, kaksi hotellisiipeä

Valmistunut: Rakennettu 1973–1976, valmistui 23.4.1976

Rakennuttaja: Kiinteistö Oy Moksunniemi

Arkkitehti: Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo Suomalainen

Rakennuksen koko: 4947 m²

Hotellilaajennus, ravintolalaajennus

Valmistunut: 1982

Arkkitehti: Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo Suomalainen

Laajennuksen koko: 1516 m²

Kokoussiipi

Valmistunut: 1989

Arkkitehti: Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo Suomalainen

Laajennuksen koko: 588 m²

Uimahallilaajennus

Valmistunut: 1993

Arkkitehti: Arkkitehtitoimisto Suomalainen Ky

Laajennuksen koko: 137 m²

Vastaanoton muutostyö

Valmistunut: 1996

Arkkitehti: Arkkitehtitoimisto Suomalainen Ky

Ei lisäneliöitä

Keilahallilaajennus

Valmistunut: 2019

Arkkitehti: Motiivi Oy

Laajennuksen koko: 830 m²⁵⁷

⁵⁷ Kuoppala, 1.

5.3 Laajennukset, muutokset ja nykytila

KUVAT 22 & 23: Ilmakuvat hotelli Mesikämmenen ympäristöstä sen alkuvuosilta.

5.3.1 Ympäristö ja pääjulkisivut

Hotelli Mesikämmenen ympäristö on alueen laajentumisen myötä muuttunut alkuperäisestä jonkin verran. Tärkeä hotelliin liittyvä elementti sen ympäristössä on ympäröivä kangasmetsä, joka on pääasiassa säilynyt. (KUVAT 22 & 23) Vuosien aikana hotellia ympäröivä maasto on rehevöitynyt huomattavasti ja myös tämä on vaikuttanut hotellin ilmeeseen. (KUVAT 24 & 25)

Alueen tiestön kehittyttyä, maaston korkeus hotellin etualalla on noussut (KUVA 26). Hotellin edustalle on tehty myös laaja parkkialue. Ympärilille on noussut paljon muita rakennuksia, kuten Ähtäri-halli vuonna 1979, Pandatalo vuonna 2018 sekä lomamajoitusrakennuksia. Hotellin 40-vuotias katto korjattiin vuonna 2017. Tuolloin suunnitelmissa oli tehdä tasakatosta viistokatto, mutta suojelumerkinnot estivät tämän. Katto säilytti alkuperäisen muotonsa, katteena on tumma huopa.⁵⁸

⁵⁸ Hakala 2017, 2.

KUVA 24:

Kuva otettu hotellin alkuaikoina järvelle päin avautuvasta näkymästä. Takana näkyy ravintolan katto ja edessä huoneistosiipi.

KUVA 25:

Hotelli kuvattuna vuonna 2019 suurinpiirtein samasta kohdasta kuin edellisessä kuvassa. Maasto on rehevöitynyt huomattavasti.

KUVA 26:

Hotelli Mesikämmenen julkisivu kuvattuna vuonna 2019 Ähtäri-hallin edustalta. Tiestön kehityksen myötä sisääntulojulkisivu piiloutuu syvälle ympäristöön.

Hotellin julkisivut ovat materiaaleineen säilyneet samankaltaisena koko sen toiminnan ajan. Pääasiassa ulkovuorausmateriaaleina käytettiin niin vuonna 1976 kuin myöhemmissä laajennuksissa väritettyä painekyllästettyä mäntypaneelia, luonnonväristä betonia, maalattua galvanoitua peltiä sekä kaideaukkoihin laminoitua lasia. Näkyvimvät julkisivumuutokset johtuvat laajennuksista ja materiaalien vanhentumisesta. (KUVAT 27 & 28)

KUVA 27 (yllä):

KUVA 28:

Kuva uimahallista ja ravintolasta vuodelta 2019. Hotellirakennuksen ilmettä ovat muuttaneet eniten materiaalien vanhentuminen ja laajennukset. Kuvassa näkyy esimerkiksi uimahallin muutos.

Kuva otettu uimahallin puoleisesta päädyistä ennen suurempia muutoksia. Taustalla ravintola.

Hotellin sisäänkäyntikatos on säilynyt pääosin samanlaisena koko hotellin olemassaolon ajan. Sisäänkäyntiä on vuosien aikana täydennetty opastekylteillä ja sen edusta on kivetty samaan aikaan keilahallin rakentamisen kanssa. Myös katoksen puumateriaali on selkeästi vanhentunut ja harmaantunut vuosien mittaan. (KUVAT 29 – 31)

KUVA 29 (yllä):

Matkalaisia hotellin sisäänkäynnillä hotellin alkuaikoina.

KUVA 30 (vasemmalla):

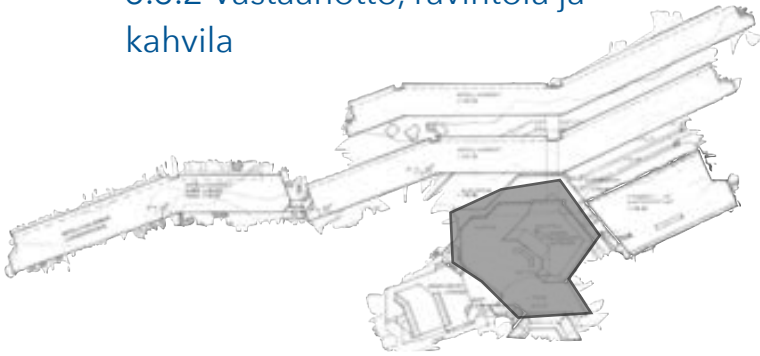
Sisäänkäyntikatos vuonna 1989.

KUVA 31 (oikealla):

Sisäänkäyntikatos vuonna 2019.

5.3.2 Vastaanotto, ravintola ja kahvila

Sisäänkäyntiovia hotelliin on kolme: kahvila-aulan ovi, hotelliaulan ovi sekä ravintola-aulan ovi. Sisäänkäynti hotelliin tapahtui vuosien ajan ravintola-aulan ovesta, mutta sisäänkäynti palautettiin hotelliaulan kohdalle vuonna 2019. Ulko-ovet ovat alkuperäisiä tummansävyisiä pariovia, joiden keskiosassa on matalat ikkunarudut. Tuulikaapeista käydään aulatiloihin pariovien kautta, jotka ovat ulko-ovien kaltaiset, mutta ne on verhoiltu vaakalaudoituksella, joka on maalattu tummaksi (KUVA 32).

Hotelliaulaa uudistettiin Timo Suomalaisen suunnitelmien mukaisesti vuonna 1996. Vuonna 1996 vastaanottotiski sijaitsi ikkunan äärellä tuulikaapin vieressä ilmeisesti muutostyön ajan (kuva otettu 2.5.1996, aulan muutostyö valmistunut 31.5.1996)

Nykyisin vastaanotto on ravintola-aulan puolella siten, että se on ravintolatiskin vieressä, entisen toimistotilan paikalla. Myös vuoden 2017 aikana aulan ja vastaanoton ilmettä uusittiin. Viime vuosina vastaanottotiskejä on lisäksi maalattu ja aulan ja ravintolan väliin on asennettu lasiseinämä, jossa on lukittavat lasiovet. (KUVAT 33 – 35) Kahvilan aulassa sijainneet WC-tilat on yhdistetty johtajan huoneeseen, joka toimi välillä myös kioskina. Yhdistetyt tilat toimivat nykyisin toimistotiloina.⁵⁹

⁵⁹ Moisio 2021.

KUVA 32: Hotellin tuulikaapin ovi.

KUVA 33 (alla): Aulan muutoksia. Vasemmalla ote pohjapiirustuksesta vuodelta 1976. Oikealla vuodelta 2018.

KUVA 34: Vastaanottoa vuodelta 2021.

KUVA 35: Vastaanotto väliaikaisella paikallaan vuonna 1996.

Ravintolatiloja kannattavat palkit, pilarit ja niiden kiinnityskohdat on jätetty selkeästi näkyviin ja ne ovat säilyneet alkuperäisen kaltaisina. (KUVAT 36 & 37)

Ravintolaa suunniteltiin laajennettavaksi vuonna 1982. Ravintolasalia olisi jatkettu terassille, mutta suunnitelmat eivät toteutuneet.

Esimerkiksi ravintolan kokolattiamatto on hotellin kuva-arkistojen perusteella vaihtunut tiuhaan.

Ikkunat ravintolassa ovat säilyneet, ne koostuvat useasta eri kokoisesta ruudusta, joiden keskellä on neliskulmainen aukeava tuuletusikkuna. (KUVA 38)

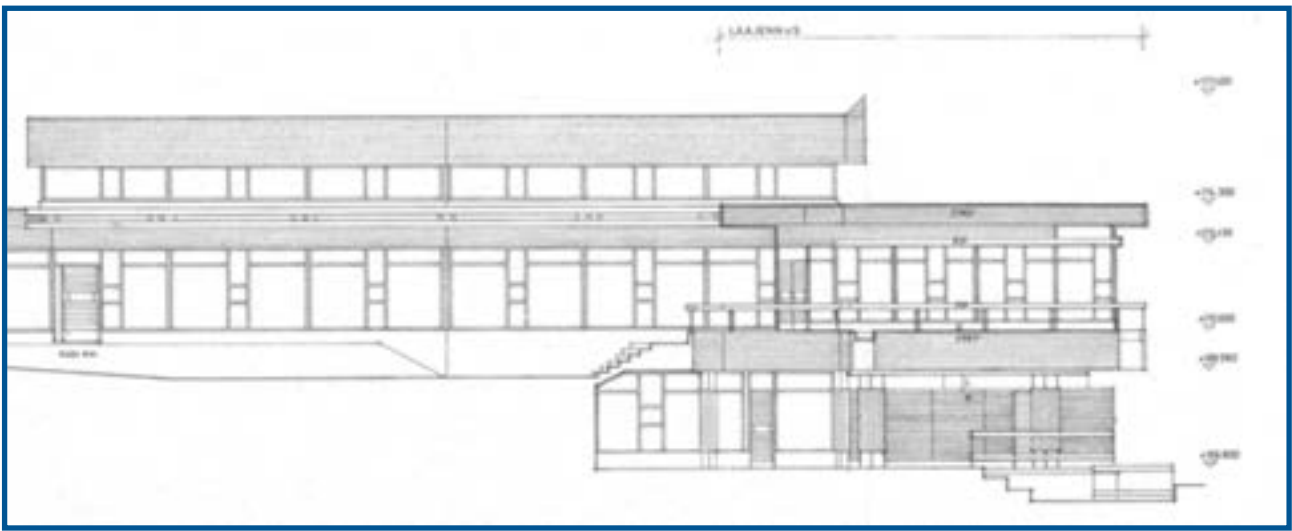

KUVA 36 (yllä) : Ravintolasali kuvattuna ennen vuotta 1983. Tila on valoisa ja avoin.

KUVA 37 (vasemmalla):

Ravintolasali vuonna 2019. Kattorakenteissa ei ole tapahtunut muutoksia, mutta vanhojen kuvien perusteella lattiamateriaalit ovat vaihtuneet useasti.

KUVA 38: Julkisivupiirros ravintolalaajennuksen suunnitelmista luoteesta päin katsottuna. Suunnitelmia ei kuitenkaan toteutettu.

Kahvila-kabinetti –osassa tapahtui muutoksia vuonna 1989, saman aikaisesti kun uutta kokoussiipeä rakennettiin. Yksi suurimmista muutoksista oli auditorio-kahvilan lattioiden tuominen samaan tasoon koko ravintolasalin lattioiden kanssa. Tuolloin auditorion ”monttu”, joka kulki kolmessa eri tasossa täytettiin hiekalla ja lattia uusittiin. (KUVAT 39 & 40)

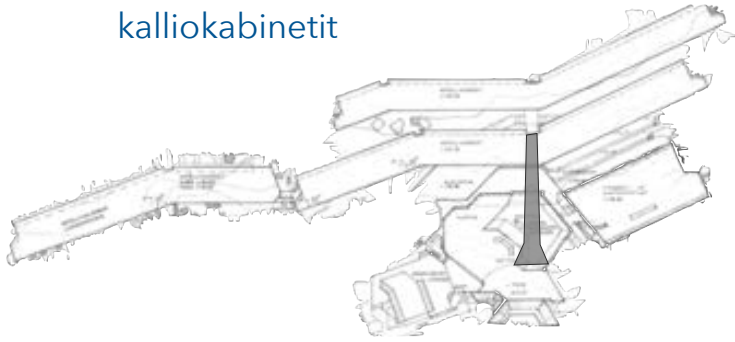
KUVA 39 (yllä): Auditorio ennen muutoksia.

KUVA 40:

Auditorion paikka merkitty pohjakuvaan. Myös koko vastaanotto- ja ravintolakerroksen pohja näkyy kuvassa sekä vuoden 1982 ravintolalaajennuksen suunnitelmia.

5.3.3 Kalliokäytävät ja kalliokabinetit

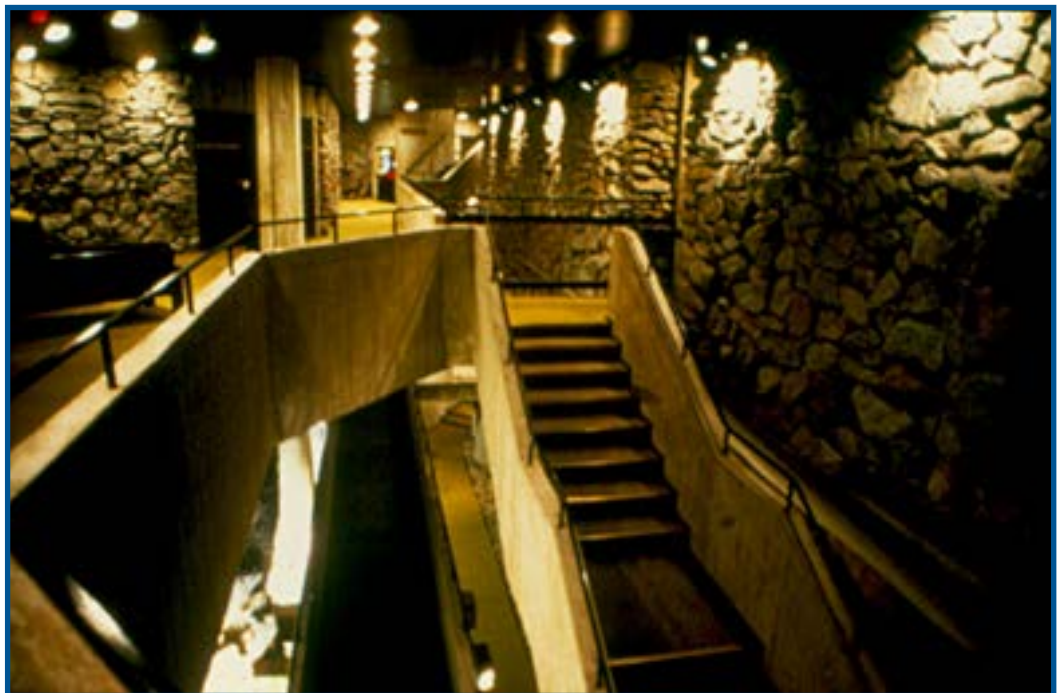

Mesikämmenen valmistuessa kallioon louhittu kolmen kerroksen korkuinen käytävä yhdisti sisääntulo- ja ravintolaosan kahteen huoneistosiipeen. Kivipinta jätettiin käytävässä näkyviin ja osa siihen liittyvistä seinistä tehtiin louhoskivistä. Betonirakenteiset, käytävätiloja hallitsevat portaitkot ja käytävät jätettiin paljaalle betonipinnalle, ainoastaan lattiaita on alusta asti verhonneet vihreäsävyiset kokolattiamatot. Valaistusta upotettiin kivisten ja betonisten seinärakenteiden syvennyksiin sekä sisäkattojen paneeliverhouksiin. (KUVAT 41 - 43)

KUVA 41: Kalliokäytävä koko korkeudeltaan hotellin alkuaikoina.

Hotellin kalliokäytävät sekä -kabinetit ovat hotellin alkuperäisimpiä säilyneet osat. (KUVAT 44 - 51) Muutoksia ei ole vuosien aikana juurikaan tapahtunut. Lattiaita peittävät kokolattiamatot ovat tyypiltään ja väritykseltään samankaltaiset kuin alkuperäisetkin. Kabinettien ovet ovat alkuperäiset. Kaiteiden, huoneistosiipiin vievien väliovien ja vesikiertoisten lämpöpattereiden sininen maali on alkuperäinen.

KUVA 42:

Arkistokuvassa kalliokäytävää valaistuksineen.

KUVA 43 (vasemmalla):

Kuva valaistusta käytävästä noin vuodelta 1983.

KUVAT 44, 45, 46 (alla):

Kuvia lähes valmiista kalliokäytävästä portaineen.

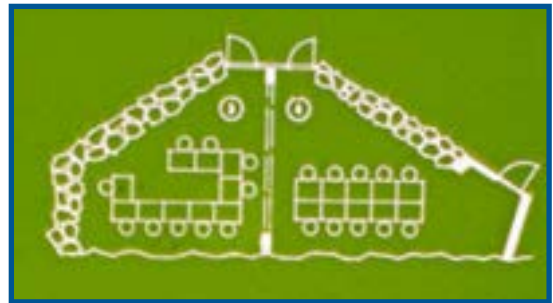

KUVA 47 (vasemmalla):

Kalliokäytävää vuodelta 2021.

KUVA 48 (alla): Kalliokabinetin pohjakuva.

Kabinetti voitiin jakaa kahteen eri tilaan.

KUVA 49 (yllä):

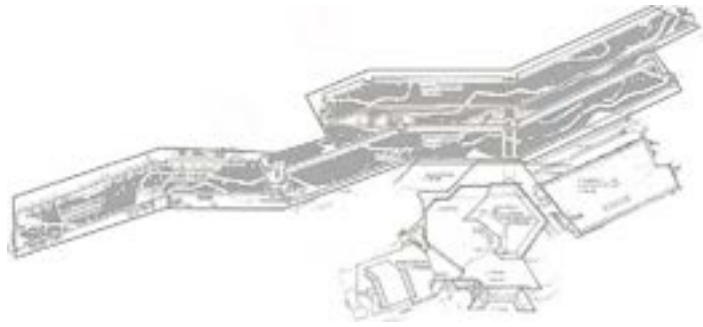
Kalliokabinetin alkuperäistä valaistusta, joka on edelleen käytössä.

KUVAT 50 & 51 (vasemmalla):

Ylempänä kalliokabinetti 1980-luvun alusta. Alla kabinetti kuvattuna vuonna 2021.

5.3.4 Huoneistosiivet

Huoneistosiipiin tullaan kalliokäytävältä alkuperäisten lasiovien kautta (KUVA 52). Huoneistosiipien käytäville tuo valoa matalat nauhamaiset ikkunarivistöt, joiden puitteet tummat. Ikkunoiden alapuolella kulkee lämpöpatterien rivistö. Käytävillä on koko käytävän levyisiä tammiovia, joissa on ikkunat. Käytävien ovet, ikkunat ja lämpöpatterit ovat alkuperäisiä. (KUVA 53)

Vuonna 2019 hotellin huoneistosiipien käytävillä suoritettiin pintojen kevyitä kunnostuksia. Käytävien seinien enemminkin vihreänsävyiset osat maalattiin valkoiseksi. Alkuperäiset pinnat ovat edelleen säilyneet uudempien maalikerrosten alla. Myös käytävämatot on uusittu, niiden väri on hieman alkuperäistä syvemmän vihreä. Muuten käytävät ovat alkuperäisessä kunnossaan.⁶⁰ Siellä täällä käytävillä on messinkisiä peitelevyjä, joiden kautta päästään käsiksi lattioiden alla kulkevaan talotekniikkaan.

Vuonna 2007 pintojen kunnostuksia tehtiin huoneissa 121-137. Huoneiden pintoja kunnostettiin joissain määrin myös vuonna 2017. Muun muassa kokolattiamattoja vaihdettiin allergiaystävällisemmiksi. Joissain huoneissa seiniä ja kattoja on maalattu ja osaan huoneista on uusittu myös kylpyhuoneiden pinnat. Entinen hotellinjohtaja Juhani Haapaniemi totesi vuonna 2017, että korjausten ei ollut tarkoitus muuttaa hotellin ilmettä suuremmin, vaan alkuperäinen tyyli

⁶⁰ Moisio 2021.

KUVA 52 (yllä): Alkuperäinen lasiseinä ovineen kalliokäytävän ja huoneistosiiven välissä. Myös värit ovat alkuperäisiä.

KUVA 53 (alla): Vuonna 1976 valmistunut hotellikäytävä. Kuvattu vuonna 2021.

KUVA 54: Yksikerroksinen huoneistosiipi vuodelta 1976. Kuva otettu vuonna 2019.

pyrittiin säilyttämään.

Hotellihuoneissa korjaukset ovat olleet pintapuolisia ja joissain huoneissa sisustusarkkitehtien suosituksesta vanhat puiset kiintokalusteet on säilytetty. Huone 123 on ”retrohuone, joka on alkuperäisessä kunnossaan⁶¹ Jokaisessa huoneessa on oma parveke. (KUVAT 54 – 58)

Sisäkattojen ja -seinien mäntypaneelit ovat säilyneet alkuperäisenä useassa huoneessa kevyistä kunnostuksista huolimatta.

Hotellihuoneiden sisäänkäyntiovet ovat lakattuja tammipintaisia ovia. Huoneistojen wc-tilojen ovet on petsattu tummanvihertäväksi.

Hotellihuoneiden ikkunat ovat tyypillisiä 1970-luvulla käytössä olleita ikkunoita: suuria yksiruutuisia ikkunoita, joiden sivussa on tuuletusikkuna.

Tuuletusikkunoissa on korvausilmaventtiilit. Parvekkeelle vie yksinkertainen, ikkunallinen ovi.

KUVA 55: Hotellihuone kuvattuna Kantaravintoloiden mainokseen 1970-1980 lukujen vaihteessa.

KUVA 56 (yllä): Retrohuone vuonna 2019.

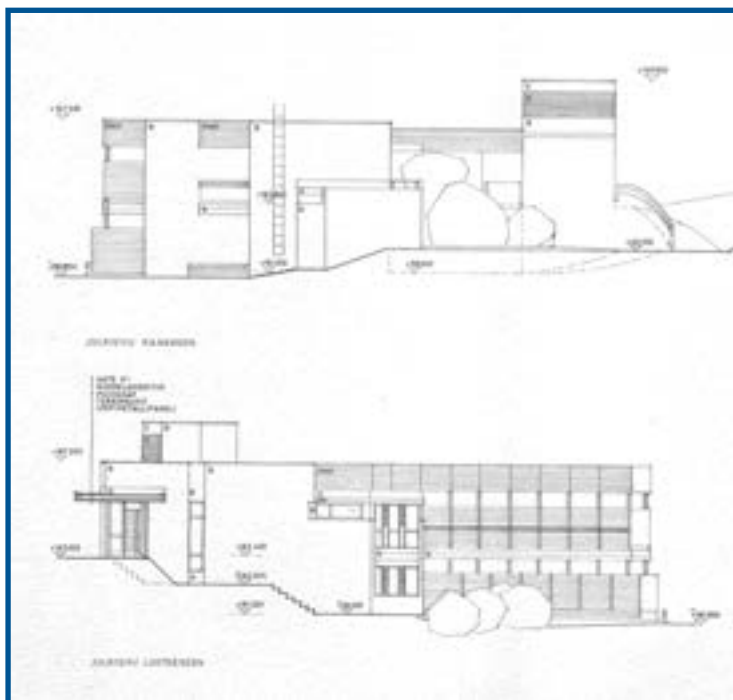

KUVA 57: Uudistettu hotellihuone,

KUVA 58: Hotellihuoneen uudistettu kylpyhuone.

⁶¹ Moisio 2021; Hakala 2017, 2.

KUVA 59: Arkkitehtitoimiston julkisivupiirustukset vuonna valmistuneesta 1982 lisäsiivestä. Ylempi piirustus kaakosta, alempi luoteesta

KUVA 60: Lisäsiipi kuvattuna vuonna 2019.

Hotellin alkuvuosien suosion vuoksi laajentaminen tuli ajankohtaiseksi jo 1980-luvun alussa. Vuonna 1982 valmistui hotellin ensimmäinen laajennusosa, huoneistosiipi. Laajennusosa on kooltaan 1516 m², siinä on kaksi kerrosta, molemmissa kerroksissa on hotellihuoneita. Hotelli sai tuolloin 39 uutta majoitushuonetta sekä muita ylläpitoon liittyviä tiloja kuten varastoja. Laajennusten jälkeen hotellin huonemäärä kasvoi yhteensä 102:een.⁶² Ulkoa katsottuna uudempi hotellisiipi muistuttaa tyyliltään ja materiaaleiltaan hyvin läheisesti vanhempia osia. (KUVAT 59 - 60) Tämän lisäksi uudemman huoneistosiiven sisätilat ovat pääosin hyvin samankaltaisia kuin vanhemmat, vuonna 1976 valmistuneet. Kiintokalusteet ovat hieman erilaisia niin muodoltaan kuin väritäänkin. (KUVAT 61 - 62) Majoitusosan laajennussiipi on betonirunkoinen rakennus, jossa yläpohjan kantavana rakenteena on paikallavalettu teräsbetoni-laatta. Katteena bitumikermi.⁶³

⁶² Kuoppala, 1

⁶³ Arktes Oy 2016, 6.

KUVA 61:

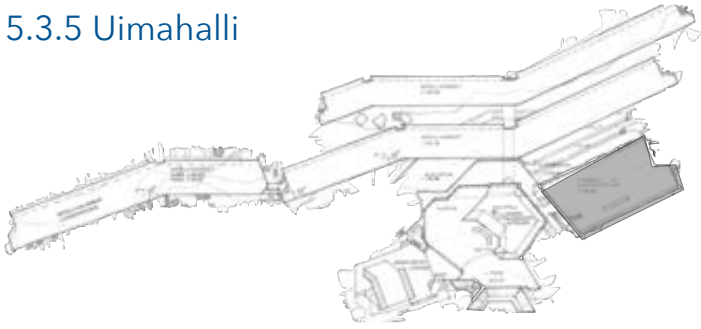
Vuoden 1982 huoneistolaajennuksessa on myös erikoisuuksia, kuten portaat, joissa on messinkiaskelmat.

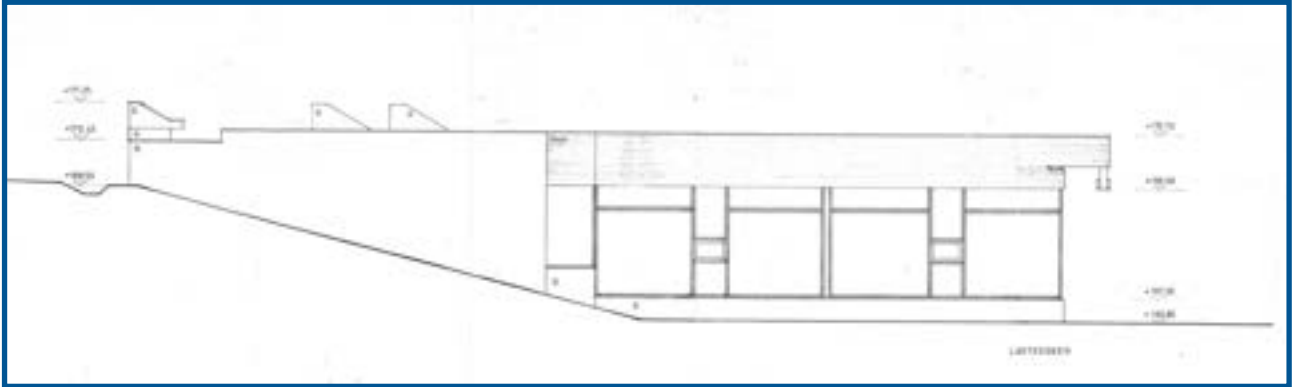
KUVA 62:
Uudemman huoneistosiiven kiintokalusteet ovat sinertäviä. Vanhemmissa osissa värinä vihreä.

5.3.5 Uimahalli

KUVA 63: Uimahallin julkisivupiirustus luoteeseen vuodelta 1976.

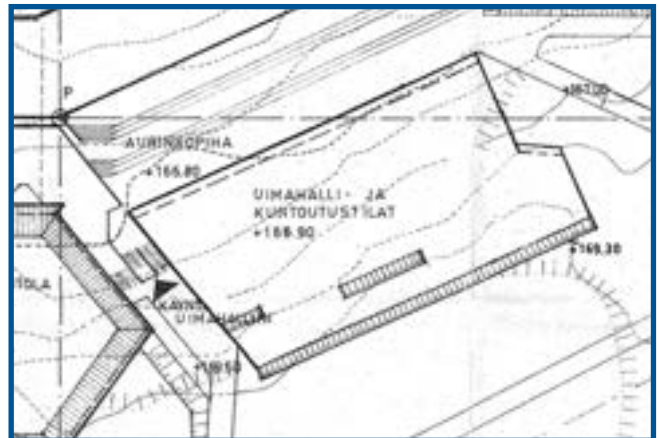

Uimahallin ensimmäinen vaihe valmistui vuonna 1976. (KUVAT 63 & 64)

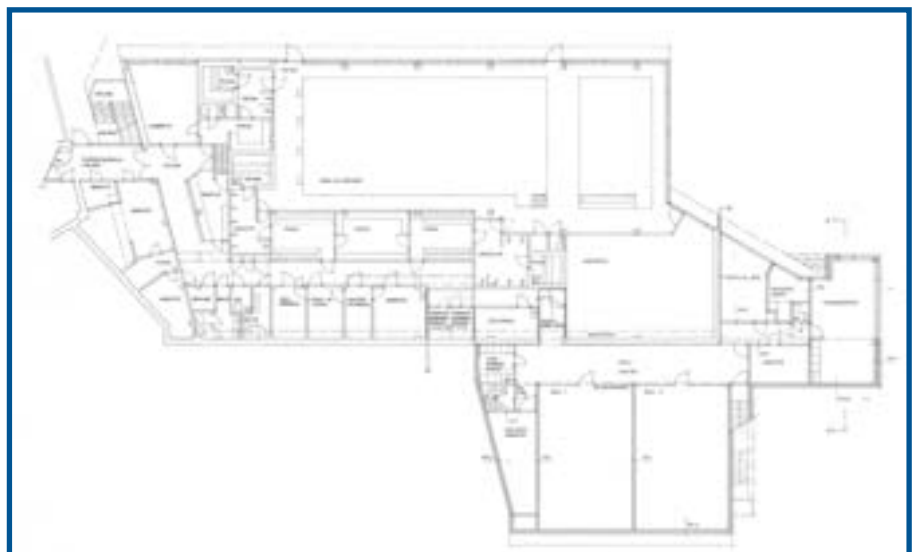
Ensimmäisiä laajennussuunnitelmia uimahalliin alettiin tehdä jo vuonna 1981. Tuolloin suunnitelmissa oli lisätä varastotiloja sekä rakentaa tilauskeskus ja kaksi isoa salia. (KUVA 65)

Vuonna 1988 uimahalliin suunniteltiin muun muassa uusia hoituhuoneita sekä kuntosalia. Vuoden 1988 suunnitelmissa luonnosteltiin myös hallin luoteispäättyyn uutta laajennusosaa, johon tulisi uusi vesihieronta-allas. (KUVAT 66 & 67)

Suunnitelmien hiomista jatkettiin ja vuoden 1991 luonnoksissa uimahalliin on lisätty hoituhuoneita, solarium sekä kuntosali. Jo aiemmissa suunnitelmissa näkynyt lisäosa altaiseen oli edelleen näissä suunnitelmissa. (KUVAT 68 & 69)

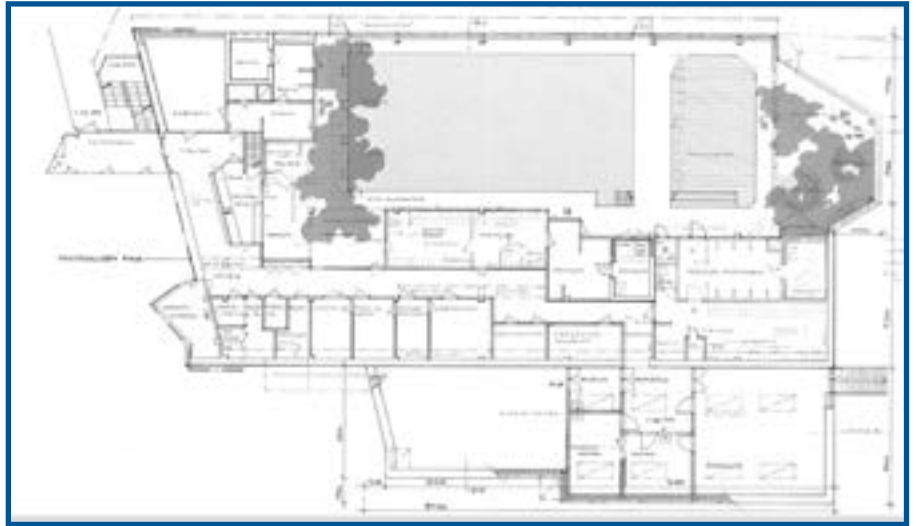

KUVA 64: Uimahallin asemapiirustus 1976.

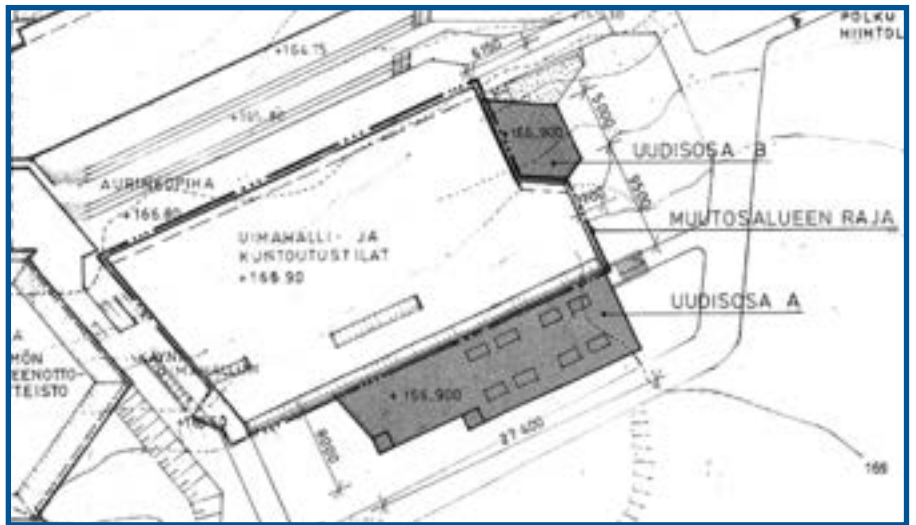

KUVA 65: Uimahallin pohjaluonnos vuodelta 1981.

Uimahallin peruskorjaus ja laajennus toteutettiin lopulta vuonna 1993. Hallin luoteispäättyyn lisättiin kauan suunnitteilla ollut tila vesihieronta-altaineen. Lisäksi uimahallitilaa jatkettiin pienellä lasikatetulla lisäosalla aurinkopihalle. Aurinkopihalle jatkuneen lisäosan ansiosta uimahalli sai tuolloin myös uuden porealtaan. (KUVAT 70 – 74)

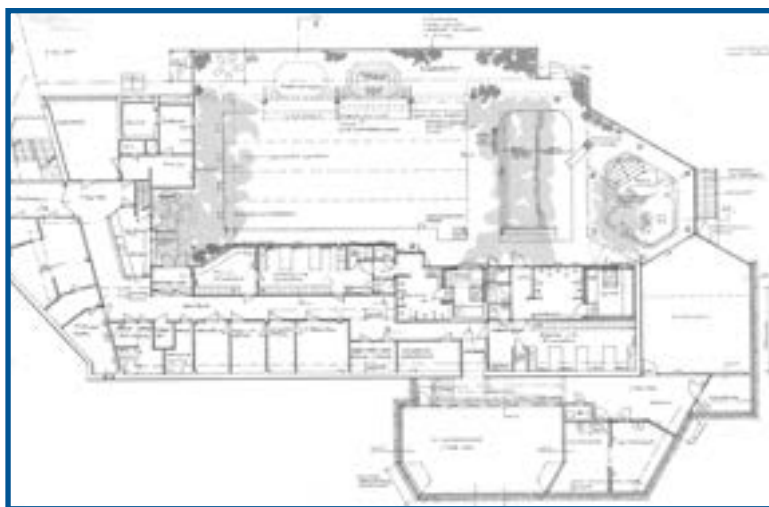

Uimahallin peruskorjausta suunniteltiin tehtäväksi vuonna 2019 ja siihen saatiin avustusta myös opetus- ja kulttuuriministeriöltä. Kuntotutkimusten perusteella uimahalli on kuitenkin todettu niin huonokuntoiseksi, että kaupunki on päättänyt rakennuttaa kokonaan uuden uimahallin. Studio Puiston suunnitelmien mukainen uusi uimahalli on nyt suunnitteluvaiheessa ja sen rakentaminen pyritään aloittamaan lähivuosien aikana. OKM on myöntänyt avustusta uuden uimahallin rakentamiseen. Vanhan uimahallin uuden käyttötarkoituksen suunnittelu on käynnissä.⁶⁴

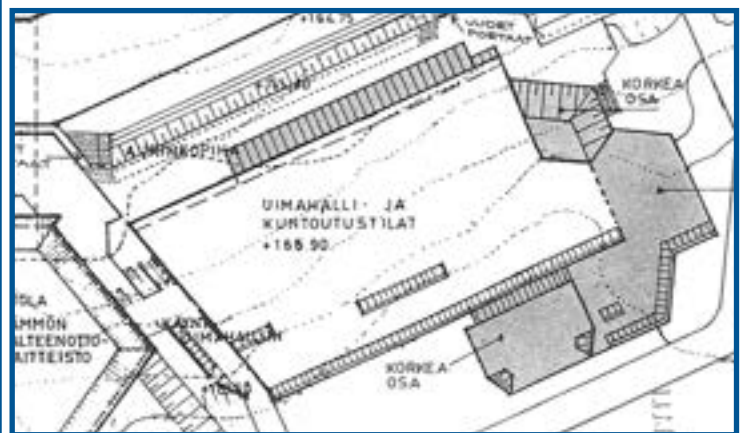

KUVA 66: (ylhällä oikealla): Uimahallin suunnitelmaluonnos vuodelta 1988.

KUVA 67 (oikealla): Uimahallin asemaluonnos vuodelta 1988.

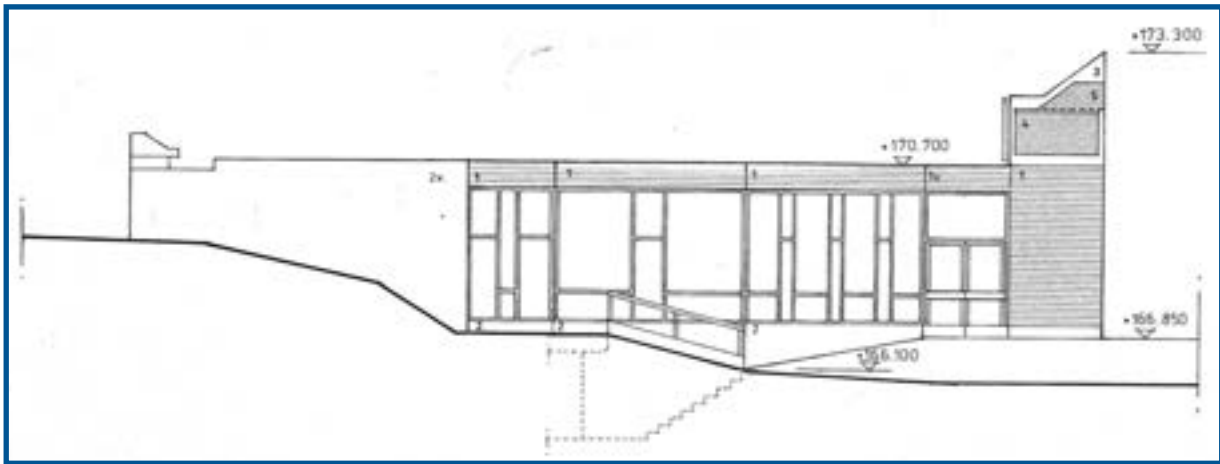

KUVA 68: Uimahallin pohjaluonnos vuodelta 1991.

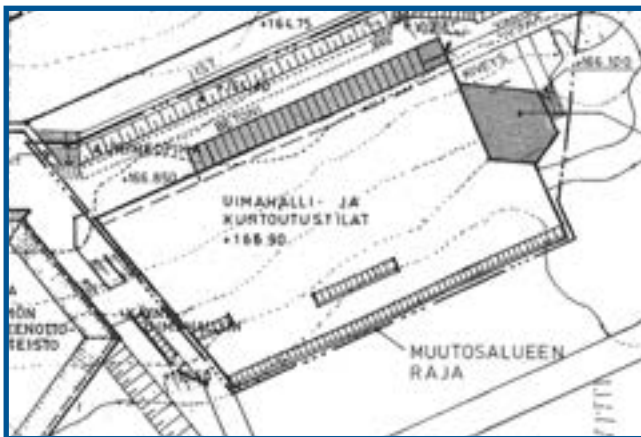

KUVA 69: Uimahallin asemaluonnos vuodelta 1991.

⁶⁴ Niemistö 2020; Puntala 2021.

KUVA 70: Uimahallin julkisivupiirustus luoteeseen vuodelta 1993.

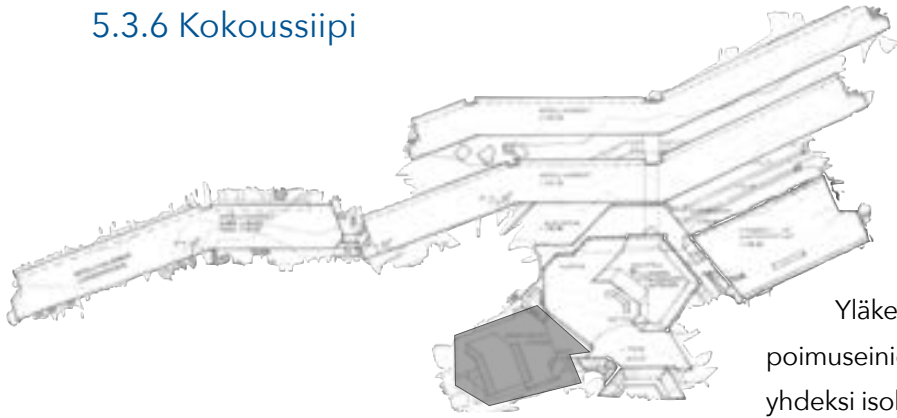

KUVA 71: Uimahallin asemapiirustus vuodelta 1993.

KUVAT 72 – 74: Uimahalli vuoden 1993 korjauksien ja muutosten jälkeen. Näkymä on tänä päivänä hyvin samanlainen.

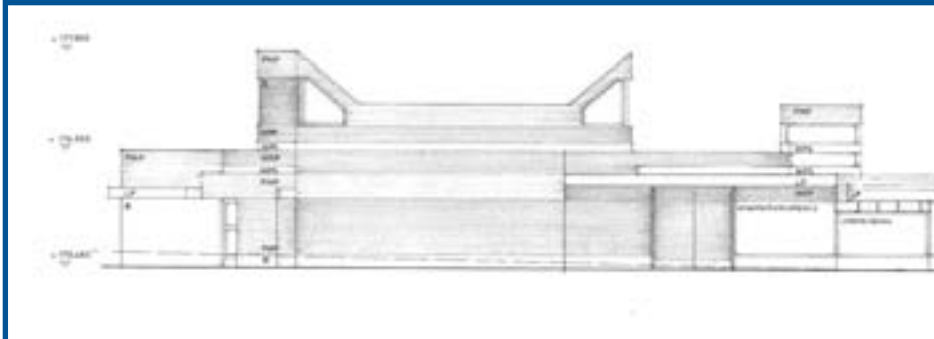
5.3.6 Kokoussiipi

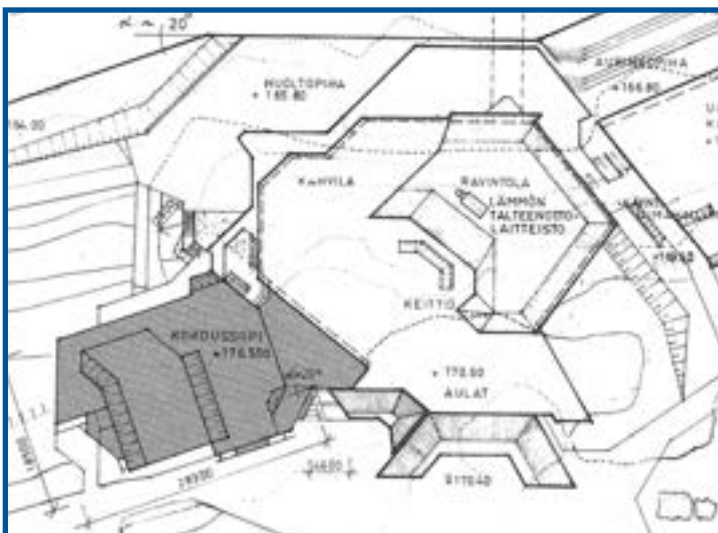
Vuonna 1989 hotellin ravintolasiiven yhteyteen rakennettiin uusi kokoussiipi. (KUVAT 75 – 77) Kokoussiipi on kooltaan 588 m². Kokoussiivessä on kaksi kerrosta.

Yläkerrassa on kolme isoa salia, jotka voitiin poimuseinien ja siirrettävien seinien avulla yhdistää yhdeksi isoksi tilaksi. Tämä tila on pääpiirteissään

säilynyt alkuperäisenä. Ison salin kattokorkeus nousee melko korkealle, joten kokoussiipi nousee hotellin alkuperäisiä osia ylemmäksi. Lisäosa suunniteltiin hyvin saman kaltaiseksi vanhempien osien kanssa, joten sitä on vaikea havaita uudemmaks osaksi ilman tarkempia tietoja. Muista hotellin julkisivuista poiketen verhouksessa on käytetty puupaneloinnin lisäksi muovipinnoitettua kuumasinkittyä peltipaneelia, joka on väriltään tummanruskeaa.

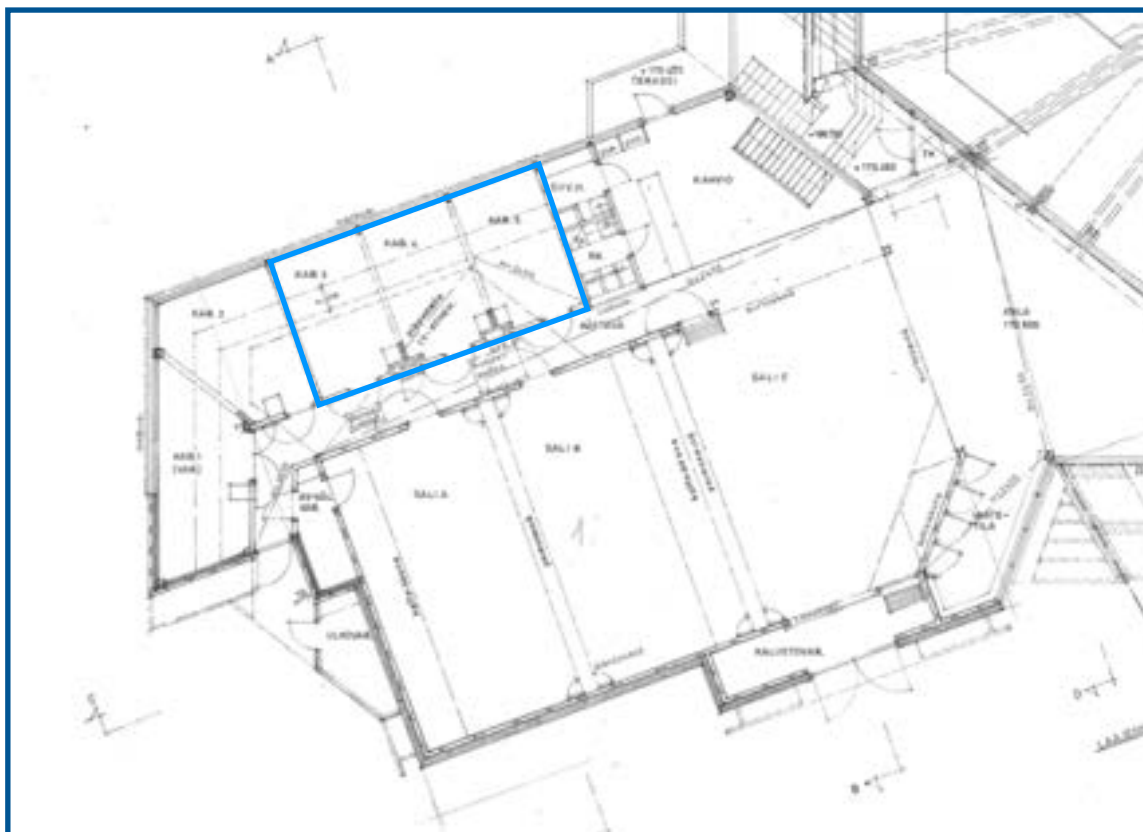

KUVAT: 75 (ylempänä vasemmalla): Kokoussiipi vuodelta 2019.

KUVA 76 (alempänä vasemmalla): Ote kokoussiiven julkisivupiirustuksesta, johon on lisätty myös tietoa myös verhouksmateriaaleista.

KUVA 77: Kokoussiipilaajennus asemapiirustuksessa.

KUVA 78 (vasemmalla): Kokoussiiven yläkerran pohjakuva. Vuonna 2016 yhdistetyt kabinettitilat korostettu.

KUVA 79: Hankavesikabinetti vuodelta 2021. Palkit, joiden kohdalta tila pystyttiin jakaa näkyvät vielä huoneen katossa.

Yläkerrassa oli viisi pienempää kabinettia, joista numerot 3, 4 ja 5 on vuonna 2016 yhdistetty yhtenäiseksi Hankavesikabinetiksi. Aiemmin tila voitiin jakaa useampaan pienempään tilaan paljeovien avulla, mutta hotellin talous- ja hallintopäällikön mukaan pienet tilat olivat epäkäytännöllisiä ja paljeovet veivät paljon tilaa. (KUVAT 78 & 79)

Kokoussiipilaajennuksen alakerrassa on muun muassa WC-tilat, jotka ovat edelleen pääosin alkuperäisessä kunnossaan. (KUVA 80)

Laajennusosassa oleva kahviotila on edelleen keittokomeroineen olemassa, mutta sen ympärille on pystytetty kevytrakenteiset seinät ja tila toimii nykyään varastotiloina. (KUVA 81)

KUVA 80 (yllä): Alakerran WC-tiloja
vuodelta 2019.

KUVA 81: Kokoussiiven kahvion ympärillä on
kevyet seinät.

KUVA 82: Vanha arkistokuva kohdasta, jonka edustalle kokoussiipi rakennettiin vuonna 1989.

5.3.7 Keilahalli

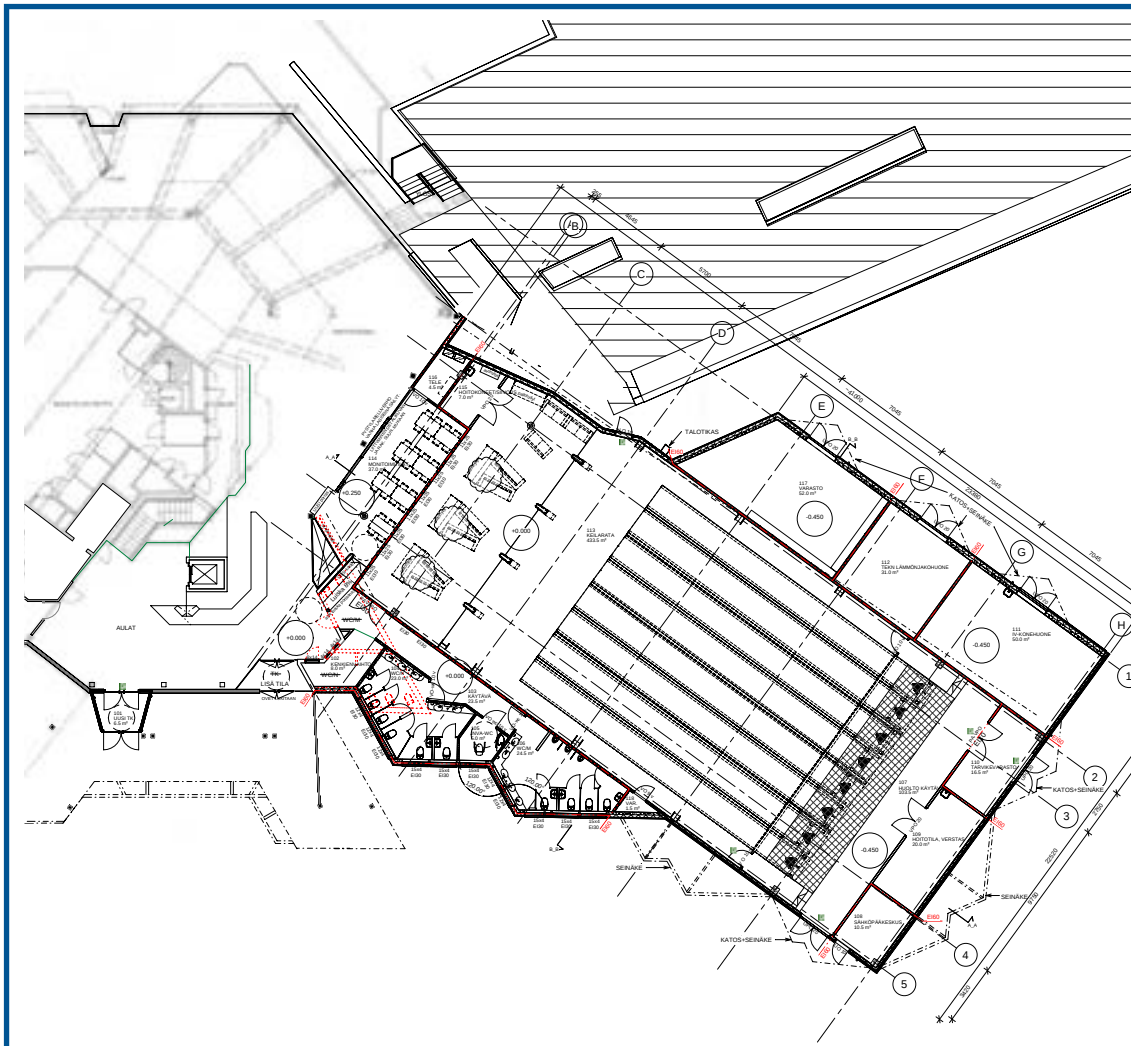
Vuonna 2019 hotellin kylkeen valmistui uusi Motiivi Oy:n suunnittelema keilahallilaajennus. Uudisosa sijoittuu hotellin sisääntulokatoksen ja uimahallin väliselle alueelle. Se on tasakattoinen, yksikerroksinen ja kooltaan 830 m². Keilahallin ulkoseinät on vuorattu vaakalaudoituksella, jonka väri sointuu moniin eläinpuiston alueella oleviin rakennuksiin, kuten Ähtäri-hallin laajennukseen. Keilahalli erottuu selkeästi uudempana lisäosana hotellin vanhemmista osista, mutta se on rakennettu asemakaavamääräyksiä noudattaen, jolloin se on myös alisteinen hotellin vanhoihin osiin nähden. (KUVAT 83 – 86)

Keilahallissa on ulospäin ainoastaan muutama matala nauhamainen ikkuna. Suoraan keilaradoilta on näkymä hotellin ravintola-aulaan. Vanhat ikkunat ovat säilyneet rakennusosien välissä. (KUVAT 87 & 88)

Keilahallissa on kahdeksan keilausrataa sekä uudet WC-tilat, jotka korvasivat aulan vanhat WC:t.

Vanhojen WC-tilojen paikalle tehtiin muita tiloja keilahallin tarpeisiin. Keilahallissa on maanvarainen alapohja, kantavat ulkoseinärakenteet ovat teräsbetonia ja muut ulkoseinät puurunkoisia.

Tasakaton katteena on kumibitumikermikate.⁶⁵

KUVA 83: Motiivi Oy:n pohjapiirustus keilahallista

⁶⁵ Arkkitehti- ja insinööritoimisto Motiivi Oy

KUVA 84: Vanhassa arkistokuvassa näkyy hotellin ravintolaosaa sekä vasemmalla matala osa, jossa sijaitsi ennen hotellin WC-tiloja. Vanhat WC-tilat purettiin laajennuksen alta.

KUVA 85:
Keilahalli erottuu vanhasta hotellirakennuksesta selvästi uutena osana.

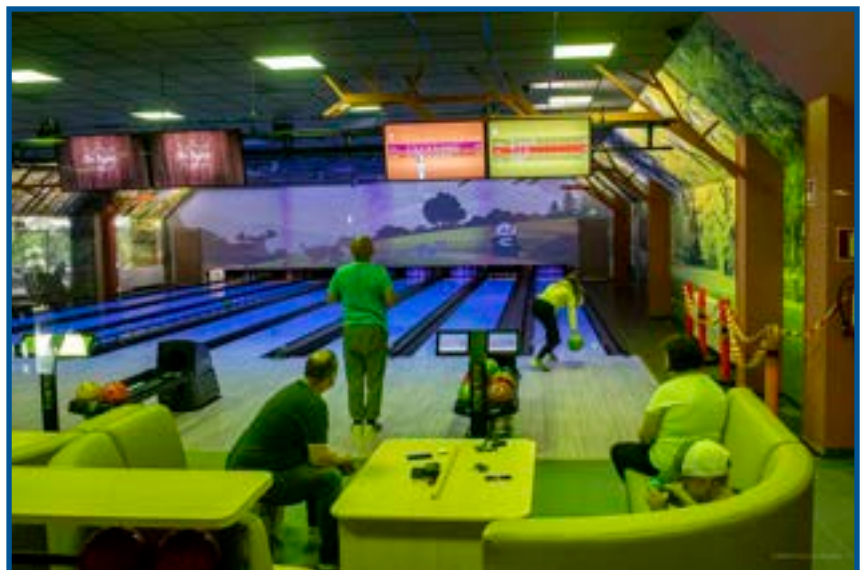
KUVA 86:

Motiivi Oy:n havainnekuva keilahallista. Näkymä ylhäältä koillisesta.

KUVA 87:

Näkymä keilahalliin hotellin ravintola-aulasta. Osia erottaa kuvassa vasemmalla näkyvä alkuperäinen lasiseinä.

KUVA 88:

Keilahalli sisältä.

5.3.8 Moksunniemen muutos kartalla

KUVA 89:
Karttaote
Moksunniemen
alueesta vuodelta
1961.

KUVA 90:
Karttaote
Moksunniemen
alueesta
vuodelta 1983.

KUVA 91:
Karttaote
Moksunniemen
alueesta
vuodelta 2021.

6. HOTELLIRAKENNUKSEN KUNTO

6.1 Rakennuksen kunto

Peruskorjauksia on kaavailtu useampaan kertaan, mutta hotellin talous- ja hallintopäällikkö Petri Moisio mukaan niitä ei toistaiseksi ole päästy toteuttamaan. Tästä syystä talotekniikka on pääosin alkuperäistä. Ilmanvaihtona ravintolassa ja kalliokäytävissä on alusta asti ollut koneellinen sisään- ja poistopuhallus. Hotellisiipien ilmanvaihtona on koneellinen ilmanpoisto. Myös vesiputkistot ovat alkuperäisiä. Lämmitysmuotona on alusta saakka ollut öljylämmitys, joka on osin käytössä edelleen. Öljylämmitystä tukemaan rakennettiin noin vuonna 1990 järvilämpöpumputkisto.⁶⁶

Kuntotutkimuksia hotellissa on tehty viime vuosina muutamia. Sweco Rakennetekniikka Oy:n vuonna 2018 tekemässä rakennekartoituksessa selviää, että Rakennuksen kantava runko on pääasiassa hyvässä kunnossa, ulkopuolisissa teräsbetonirakenteissa tosin on nähtävissä korroosivaurioita. Raportissa todetaan myös, että ulkoseinien puupaneloinnit ovat huonossa kunnossa. Ulkoseinien teräsbetonirakenteissa on myös paikoin korroosivaurioita ja pakkasrapautumaa. Myös kattojen kunto saattoi olla huono niissä osissa, joissa katetta ei oltu korjattu. Sisätilat olivat pääosin hyväkuntoisia.⁶⁷

Uimahallin kunnostusta on siis suunniteltu, mutta lopulta päädyttiin rakentamaan kokonaan uusi rakennus. Vanhan hallin kuntotutkimuksissa kävi ilmi, että tiloissa oleva vedenkäsittelyteknologia on vanhentunutta. Uudet vedenkäsittelylaitteistot

tarvitsevat nykyistä tekniikkaa enemmän tilaa, joten myös uudet laajennukset olisivat välttämättömiä.⁶⁸

6.2 Soveltuvuus nykykäyttöön

Hotellin talous- ja hallintopäällikkö Petri Moisio mukaan hotelli palvelee käyttötarkoituksessaan kohtuullisen hyvin, mutta kunnollisen peruskorjauksen tarve on hyvin lähellä. Erityisen tärkeäksi Moisio nostaa ilmastoinnintarpeen hotellihuoneissa, jotka saattavat kesäisin olla hyvin kuumia ja talvisin kylmiä.

Hotelli Mesikämmen on ollut koko historiansa ajan samassa käyttötarkoituksessa. Tästä syystä tilaratkaisuissa ja tilojen käytössä ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Koska rakennus tulee edelleen toimimaan hotellina, voidaan katsoa, että tilaratkaisujensa puolesta se palvelee käyttötarkoitustaan pääosin hyvin. Toisaalta majoitustilojen määrä on kesäsesongin aikana liian pieni, mutta muina aikoina hyvinkin riittävä. Varastotilojen määrä ei ole riittävä, joten niitä on jouduttu järjestämään esimerkiksi kokoussiipeen rakentamalla kevyitä seiniä, joiden taakse on saatu lisätilaa varastointiin. Lisäksi varastointiin liittyvät ongelmat näkyvät hotellin pyykkihuollossa siten, että pesularullakoille ei ole kunnan tiloja. Niitä saatetaan joutua jättämään huoneistokäytävälle.

7. YHTEENVETO

7.1 Säilyneisyys

Moderniin ympäristöön liittyvät rakennukset, kuten Hotelli Mesikämmen, vaativat korjauksia jokapäiväisestä käytöstä johtuen. Kehitys ja

⁶⁶ Moisio 2021.

⁶⁷ Kaukola 2018.

⁶⁸ Puntala 2021.

kunnostaminen saattavat kuitenkin vaikuttaa kohteen kulttuurisiin merkityksiin, sillä ainakin materiaalista alkuperäisyyttä tullaan siten kadottamaan ainakin joissain määrin. Hotelli Mesikämmenessä tehdyt korjaukset ovat kuitenkin olleet hyvin maltillisia, ja tämä on suojannut alkuperäisten rakenteiden ja rakennuspintojen säilyneisyyttä.

Hotellin ulkopuolisten osien voidaan sanoa olevan pääosin alkuperäiskunnossaan uimahalliosaa lukuunottamatta. Laajoja julkisivukunnostuksia ei ole tehty, joten materiaalit, ikkunat ja ovet ovat säilyneet. Kattokunnostuksia on tehty, mutta ne eivät ole vaikuttaneet ulkonäköön tai muotoon. Hotelliin tehdyt laajennukset ovat kuitenkin vaikuttaneet rakennuksen alkuperäiseen massa-etenkin sisäänkäyntijulkisivun puolella: alkuperäisesti matala ja pienimittakaavainen julkisivu on kasvanut korkeutta ja levittäytynyt laajalle alalle, joten se katkaisee näin näkymät rinteeseen ja järvelle.

Vastaanotossa, ravintolassa ja kahvilassa on tehty muutoksia, jotka vaikuttavat alkuperäisyyteen. Esimerkiksi kaikki alkuperäiset kiintokalusteet ovat vaihtuneet vuosien aikaan. Tilajaot ovat kuitenkin säilyneet tärkeimmiltä osiltaan ja uudet kiintokalusteet noudattavat alkuperäistä tyyliä muotokieleltään ja väreiltään. Pintamateriaaleissa muutosta on tapahtunut osittain paljonkin, sillä esimerkiksi lattiamateriaalit ovat vaihtuneet kauttaaltaan. Ravintolan näyttävät kattorakenteet ovat alkuperäiskunnossaan. Ravintola-aulasta on nykyään suora näköyhteys keilahalliin.

Parhaiten säilyneitä osia hotellissa ovat kalliokäytävät ja -kabinetit, jotka ovat käytännössä alkuperäiskuntoisia, ainoastaan kokolattiamattoja on vaihdettu.

Huoneistosiivissä korjaukset ovat olleet hyvin pintapuolisia ja suurempia muutoksia ei ole tehty käytännössä lainkaan. Käytävillä tehdyt toimenpiteet ovat rajoittuneet pintapuoliseen kunnostukseen,

kuten käytävämattojen vaihtamiseen ja seinien maalaamiseen. Joissain hotellihuoneissa kiintokalusteita on uusittu, mutta toisaalta useassa huoneessa alkuperäiset kalusteet ovat vielä paikallaan. Joissain huoneissa lattiamateriaaleja on vaihdettu, osaa on maalattu ja wc-tiloja on kunnostettu. Toisaalta jäljellä on vielä täysin alkuperäiskunnossaan oleva ”retrohuone”.

Uimahalli on alkuperäisistä osista eniten muuttunut. Siellä tehtiin peruskorjausta ja laajennusta vuonna 1993, ja uimahallin asu noudattaa edelleen 1990-luvun tyyliä erityisesti sisäväreiltään. Ulkopuolelta muoto ja koko on pääosin säilynyt. Ulkopuolelle antavat ikkunapinnat ovat alkuperäisestä lisääntyneet laajennusten myötä, mutta tyyli on säilynyt alkuperäistä noudattelevana.

Kokoussiipi on säilynyt hyvin alkuperäisessä asussaan. Suurimmat muutokset koskevat Hankavesikabinetia, joka yhdistettiin kolmesta pienemmästä kabinettitilasta.

Rakennus on siis pääosin säilyttänyt autenttisuutensa niin käytön kannalta kuin materiaalisesti. Hotelli on edelleen alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan. Materiaalisesti hotelli on säilyttänyt suuren osan tärkeistä ominaisuuksistaan, kuten alkuperäisen muotonsa pääosittain, sekä designinsa väreineen ja rakenteineen. Rakennus voi siten antaa paljon tietoa aikakautensa rakennustekniikoista ja -materiaaleista. Korjausten vähyyden vuoksi rakennuksen kunto kuitenkin alkaa vaatia pikaisia toimenpiteitä. Alkuperäistä irtokalustusta ei juurikaan ole säästynyt.

Hotellit ovat rakennustyyppinä sellaisia, joihin kohdistuu jatkuvaa uudistumispaineita ja kehitystarpeita, jotta toiminnan jatkuvuus pystytään turvaamaan. Tämä koskee myös Hotelli Mesikämmen. Erilaiset hotellissa tehdyt päivitykset ja laajennukset, kuten myöhemmin lisätyt huoneistosiipi ja kokoussiipi sekä uusi keilahalli,

lisäävät kohteen ajallista kerroksellisuutta ja kertovat sen kehityshistoriasta ja elämän jatkumisesta. Jotta hotellissa pystytään säilyttämään rakennuksen kulttuuriset merkitykset, kerroksellisuus, autenttisuus ja integriteetti, mutta myös turvaamaan kohteen toiminnallinen tulevaisuus, on tärkeää kiinnittää huomiota vääjäämättömien muutosten hallintaan.

7.2 Rakennuksen arvoista

Maisemalliset ja arkkitehtoniset arvot:

Eläinpuiston alue muodostaa rakennustaiteellisesti ja maisemallisesti merkittävän kokonaisuuden, joka muodostuu järveen viettävän rinteiden kivikoista, kallioista, puustosta ja rakennusmassojen sovittamisesta näihin. Alueen matala rakennuskanta on hengeltään yhteneväistä ja rakennukset sijaitsevat melko kaukana toisistaan. Vaikutelma on ilmava ja metsäisten maisemien keskelle sopiva. Viime vuosien aikana alueelle on rakennettu myös muita uusia majoitusrakennuksia. Nämä sijaitsevat melko kaukana alueen alkuperäisistä rakennuksista, joten niiden vaikutus alueen maisemaan on melko pieni. Mesikämmen istuu maisemaan, sillä se on suunniteltu maaston muotojen mukaiseksi. Myös rakennuksen värit kuvastaa ympäröivää metsää.

Hotelli Mesikämmen on arkkitehtiveljesten Timo ja Tuomo Suomalaisen suunnittelema, vuonna 1976 valmistunut hotellirakennus. Hotellia ympäröi laaja, metsäinen ympäristö, jonka säilyvyys on turvattu suojelumääräyksillä. Jokaisesta rakennusosasta kohti metsää ja Hankavettä avautuvat näkymät ovat kokonaisuuden luontoyhteyksien ja arkkitehtonisten merkitysten kannalta oleellinen. Rakennukseen on myöhemmin tehty laajennuksia ja pieniä muutoksia, joista merkittävä osa on Timo ja Tuomo Suomalaisen toimiston suunnittelema. Laajennukset ovat vaikuttaneet pääjulkisivun mittakaavaan ja ilmapuuteen.

Yksi hotellin erityisistä ominaisuuksista on kallioon louhitut porraskäytävät, jotka ainakin

maakunnallisesti tarkasteltuna ovat harvinaislaatuiset. Kalliokäytäviin ja hotelliin yleensä yhdistyy myös modernismille tunnusomaisia puhtaita, valettuja teräsbetonirakenteita sekä puun ja metallin käyttöä. Vaikka hotellissa näkyikin selkeitä konstruktivistiselle modernismille ominaisia piirteitä, edustaa tämä Timo ja Tuomo Suomalaisen suunnittelema hotelli arkkitehtuuriltaan pääosin kuitenkin ekspressionistista modernismia, joka rakennustyylinä on Suomessa melko harvinainen. Muita tyylin edustajia Suomalaisten lisäksi olivat esimerkiksi Raili ja Reima Pietilä sekä Timo Penttilä. Timo ja Tuomo Suomalaisen tuotannossa hotelli edustaa Suomen suosituimman arkkitehtuurikohteen Temppeliaukion kirkon sisätilojen rakennuksena veljesten monipuolista uraa, johon kuuluu paljon erilaisia kohteita, jotka voivat tyyliltään olla hyvinkin erityyppisiä keskenään. Hotelli Mesikämmen mainitaan yhtenä veljesten merkittävimmistä kohteista.

Rakennus on hyvin todistusvoimainen arkkitehtuurinsa osalta, sillä se on säilynyt 1970-luvun ideoiden mukaisena ja aikakauden asussa. Toisaalta siinä on myös jonkin verran kerroksellisuutta, joka on tullut laajennuksien ja pienten muutosten kautta. Parhaiten kerroksellisuus voidaan havaita uimahalliosassa, jossa on nähtävillä vielä paljon alkuperäisiä piirteitä, mutta myös 1990-luvun ratkaisuja.

Myös tärkeimmät tilasarjoista ovat säilyneet. Merkittäviä tilasarjoja ovat esimerkiksi vastaanoton, ravintolan, kahvilan, kokoustilojen ja terassin kokonaisuus, kalliokäytävien ja -kabinettien kokonaisuus sekä hotellisiipien kokonaisuus. Jokaisella tilasarjalla on yksilöllinen ilmenemistapansa, joka näkyy erityisesti yhtenäisten materiaalien käytössä ja tilojen luontevassa yhdistymisessä.

Hotelli Mesikämmen autenttisuus koostuu siis säilyneiden tilasarjojen lisäksi teknisestä autenttisuudesta (johon kuuluvat rakenteet, detaljit

sekä materiaalit), muotojen autenttisuudesta sekä toimintojen ja käytön jatkuvuudesta.

Hotelli Mesikämmen on osa suurempaa maisemallisesti merkittävää kokonaisuutta, mutta muodostaa myös itsenäisenä rakennuksena merkittävän maisemallisen ja arkkitehtonisen kokonaisuuden, joka on hyvin säilyttänyt rakennushistoriallisen luonteensa. Maassamme melko harvinaisen arkkitehtuurityylinsä edustajana sillä on jopa valtakunnallista rakennustaiteellista arvoa. Etenkin hotellin yleisiin tiloihin ja julkisivuihin liittyy arkkitehtonisia arvoja, joita tulisi vaalia aikansa arkkitehtuuria kunnioittavalla tavalla.

Historialliset arvot

Historiallisesti hotelli kertoo suomalaisen yhteiskunnan suurista muuttamisista, kuten yhteiskuntarakenteen muutoksesta, kaupungistumisen vaikutuksista ja palveluyhteiskunnan kehittymisestä.

Hotelli Mesikämmen perustettiin Kantaravintolat Oy:n avulla, kun kokeiluravintola-aika oli jo takana ja yhtiö oli laajentanut toimenkuvaansa myös majoitustoiminnan pariin. Kantaravintolat Oy oli yksi aikansa tärkeimmistä matkailuhotellien rakentajista, joten Hotelli Mesikämmen on myös osa koko suomalaisen hotellielinkeinon historiallista kehitystä. Vaikka arkkitehtuuriltaan hotelli ei edusta yleisintä suomalaista minimalistista modernismia, 1970-luvun matkailuhotellina Hotelli Mesikämmen edustaa kuitenkin rakennustyyppiään hyvin tyypillisenä korp hotellina, jollaisia rakennettiin useisiin paikkoihin ympäri Suomen. Mesikämmenessä on otettu huomioon lähes kaikki aikansa "korp hotellitrendit".

Hotelli Mesikämmen yhteisöllinen merkitys Ähtärissä ja Etelä-Pohjanmaan maakunnassa on ollut alusta saakka suuri. Se oli alueen ensimmäinen kohde, joka noudatti aikansa matkailuhotellien ideaa ja tarjosi asiakkailleen monia erilaisia

toimintamahdollisuuksia. Hotelli on myös alusta asti ollut merkittävä työllistäjä Ähtärissä.

7.3 Vaalittavat piirteet

Voidaan sanoa, että Hotelli Mesikämmen on historiallisesti, maisemallisesti ja arkkitehtonisesti erittäin merkittävä kohde. Hotellin korjausten ja muutosten sekä asemakaavamuutosten suunnittelussa huomioon otettavia säilytettäviä seikkoja ovat ainakin seuraavat:

- Rakennuksen ja maiseman yhteys. Esteetön näkyvyys olemassa olevista rakennusosista metsään ja järvelle.
- Uudisrakennusten kohdalla alueelle leimallinen matala mittakaava.
- Uudisrakennusten yhtenäinen rakennustapa.
- Timo ja Tuomo Suomalaisen suunnittelemat rakennusosat.
- Ulkopuolella rakennusmassojen mittakaavat, värimaailma sekä mahdollisuuksien mukaan alkuperäiset rakenteet ja rakennusmateriaalit.
- Sisätiloissa värimaailma, mahdollisuuksien mukaan alkuperäiset rakenteet ja rakennusmateriaalit sekä huonejaot etenkin yleisissä tiloissa ja hotellihuoneissa.
- Sisätilojen vaihtelevat mittakaavat.
- Sisätilojen tärkeiden tilasarjojen yhteneväisyys, joka muodostuu tilojen luontevasta yhteenliittymisestä ja materiaalien yhteneväisyydestä.
- Kalliokäytävät ja -kabinetit.
- Ravintolatiloiissa alkuperäiset kattorakenteet.
- Hotellihuoneissa jäljellä olevat alkuperäiset kiintokalusteet sekä "retrohuone" numero 123 kokonaisuudessaan.
- Alkuperäiset ikkunat ja ovet.

Tässä rakennushistoriaselvityksessä keskityttiin pääasiassa hotellin julkisivuihin ja yleisiin tiloihin.

Näin tehtiin, koska tehtävänä oli tunnistaa kohteen arkkitehtoniset piirteet ja merkitykset, säilyneisyys ja vaalittavat ominaisuudet kaavamuutoksen ja lisärakentamisen tueksi. Kun hotellin peruskorjaus alkaa, on syytä tehdä tarkemmat rakenneinventoinnit sekä huonekohtainen inventointi ja dokumentointi (henkilökuntatilat ja tekniset tilat mukaan lukien), jotta voidaan määrittää tarkemmin missä kaikissa tiloissa edellä mainitut arvot ja merkitykset ilmenevät.

LÄHTEET

Kirjalliset lähteet:

Arvaja, A. (2016). *Topi Sorsakoski: Viimeiseen korttiin*. Helsinki: Johnny Kniga.

Helander, V. & Rista, S. (1987). *Suomalainen rakennustaide = modern architecture in finland*. Helsinki: Kirjayhtymä.

Koho, T. (2003). *Menneisyyden muistikuvat : Perinne nykyajan arkkitehtuurissa*. Jyväskylä: Atena.

Lilius, A. (2014). *Ouesta se alkoi: Kantaravintolat oy 1962-1991*. Helsinki: Alko.

Mehtälä, M. (2003). *Temppeliaukio : Kirkko suursaaresta länteen*. Helsinki: WSOY.

Mikkola, K. & Mukala, J. (2009). *Arkkitehtuurilinjoja : Kirjoituskirja*. Helsinki: Rakennustieto.

Norri, M. & Tegengren, M. (1981). *Hotelli Mesikämmen*. Teoksessa *Suomi rakentaa: Finland bygger*. 6 (s. 170-171). Helsinki: Suomen arkkitehtuurimuseo.

Viertola, J. (1989). *Vanhan Ruoveden historia: 3, 6, 2, Ähtärin historia 1918 – 1980*. Ähtäri: Ähtärin kaupunki.

Internetlähteet:

Encyclopaedia Britannica (2019). *International Style*. Haettu 1.3.2019 osoitteesta <https://www.britannica.com/art/International-Style-architecture>.

Hannula, P. & Salonen, M. (2007). *Rakennukset kertovat – perustietoa asukkaalle*. Helsinki: Helka Helsingin kaupunginosayhdistykset ry. Haettu 2.3.2021 osoitteesta https://www.hel.fi/static/rakvv/julkaisut/Rakennukset_kertovat.pdf.

Ilkka (2010, päivitetty 2011). *Viking-laivaa ja ydinvoimalaa kaupitellaan Ähtärissä*. Haettu 3.3.2021 osoitteesta <https://ilkkapohjalainen.fi/arkisto/viking-laivaa-ja-ydinvoimalaa-kaupitellaan-ahtarissa-1.565533>.

Jyväskylän yliopisto (2010). *Koppa: konstruktivismi*. Haettu 29.3.2019 osoitteesta <https://koppa.jyu.fi/avoimet/taiku/taidehistorian-aikajana/modernismi/1900-luvun-modernismi/konstruktivismi>.

Niemistö (2020). *Ähtäri lykkäsi uuden uimahallin rakentamisen ensi vuoteen*. YLE. Haettu 3.3.2021 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-11436091>.

Riihimäki, T. (2016a). *Ähtäri Zoo Hotelli Mesikämmen omistajaksi*. Ilkka. Haettu 16.11.2018 osoitteesta <https://www.ilkka.fi/uutiset/maakunta/ahtari-zoo-hotelli-mesikammenen-omistajaksi-1.2021915>.

Riihimäki, T. (2016b). *Mesikämmen tyyli säilytetään*. Ilkka. Haettu 23.4.2017 osoitteesta <https://www.ilkka.fi/tilaajalle/maakunta/mesik%C3%A4mmenen-tyyli-s%C3%A4ilytet%C3%A4%C3%A4n-1.2152534>.

SAFA (2013). *Kristian Gullichsen SAFAn kunniajäseneksi*. Haettu 2.3.2021 osoitteesta <https://www.safa.fi/uutiset/kristian-gullichsen-safan-kunniajäseneksi/>.

Studio Puisto (2020). *Saunaravintola Kiulu*. Haettu 20.2.2021 osoitteesta <https://studiopuisto.fi/fi/2020/07/saunaravintola-kiulu/>.

Suomen asuntomessut (päiväys ei saatavilla). *Ähtäri 2000, loma-asuntomessut*. haettu 3.3.2021 osoitteesta <https://vanha.asuntomessut.fi/organisaatio/messuhistoria/ahtari-2000-loma-asuntomessut/>.

Suomen luonnonsuojeluliitto (päiväys ei saatavilla). *Paikallisluonnosta*. Haettu 1.3.2021 osoitteesta <https://www.sll.fi/suomonselka/paikallisluonnosta/>.

Tiainen, O.-P. (1997). *Scandic myynee ravintolansa edelleen*. Taloussanomien. Haettu 16.11.2018 osoitteesta <https://www.is.fi/taloussanomien/art-2000001279141.html>.

Tilastokeskus (2020). *Väestörakenteen ennakkotiedot alueittain, 2020M01*-2020M12**. Haettu 11.2.2021 https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__vamu/statfin_vamu_pxt_11lj.px/

Vesikansa, K. (2013). *Aalto's Finnish followers and the natural form*. [Working papers - Alvar Aalto Researchers' Network March 12th - 14th 2012, Seinäjoki and Jyväskylä, Finland]. Alvar Aalto Museo. Haettu 2.3.2021 osoitteesta https://www.alvaraalto.fi/content/uploads/2017/12/AAM_RN_Vesikansa.pdf.

Arkistolähteet:

Hotelli Mesikämmen arkisto:

Valokuva-arkisto

Kunnallisneuvos Väinö Jaakolan kotiarkisto:

Planeringsbyrån Ab (1969). *Ähtärin vapaa-aikakeskus*. [aluesuunnitelma]

Ähtärin kaupunginarkisto, rakennusvalvonta:

Arkkitehti- ja insinööritoimisto Motiivi oy [rakennuslupapiirustukset]

Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo Suomalainen [rakennuslupapiirustukset]

Arkkitehtitoimisto Suomalainen Ky [rakennuslupapiirustukset]

Insinööritoimisto K. Rautiainen Ky [rakennesuunnitelmat]

Opinnäytteet:

Katila, P. (1968). *Matkailun edellytykset Etelä-Pohjanmaalla*. Tampere: Tampereen yliopisto, Sosiaalipolitiikka. Pro gradu-tutkielma.

Lahtinen, A., Ryyänen, H., Rämä, P., Savolainen, S. & ammattikorkeakoulu, J. (2007). *Lasten ohjelmapalvelut ja lapsiperheiden asiakastytyväisyys hotelli Mesikämmenessä: Case hiihtolomaviikot 2007*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.

Aikakauslehtiartikkelit:

Hartikainen, N. & Kantonen, E. (1972). *Rantasipi-hotelli Laajavuori*. Arkkitehti, 4/1972, 34-35.

Jaatinen, A-M & Jaatinen M.I. (1972). *Rantasipi-hotelli Vaasa*. Arkkitehti, 4/1972, 36-39.

Lassila, A. (2011). *Déjà-vu: Timo Suomalainen, Tuomo Suomalainen – Hotelli Mesikämmen, Ähtäri 1976*. Arkkitehti 1/2001, 108, 74-75.

Mäki, H. (1972). *Suomen matkailun kehittämisestä*. Arkkitehti, 4/1972, 22-24.

Sanomalehtiartikkelit:

Hakala, M. (5.10.2017). *Mesikämmen rempataan ehommaksi* (s. 2-3). Alavus: Viiskunta.

Helsingin Sanomat (10.4.1973). *Kantaravintolat osakkaaksi Ähtäriin hotelliin* (s. 23). Helsinki.

Ilkka nro. 110 (24.4.1976). *Hotelli Mesikämmen valmistui* (s. 8). Seinäjoki.

Ilkka nro. 117 (1.5.1976). *Hotelli Kantakievari Mesikämmen valmistunut* (s. 7). Seinäjoki.

Viiskunta nro. 75 (26.9.1975). *Kantakievari Mesikämmen harjakorkeudessa tänään*. (s.6). Alavus

Viiskunta nro. 31 (23.4.1976). *Avajaismainos* (s. 3). Alavus.

Suunnitelmat, selvitykset ja kaavat:

Arktes Oy arkkitehtuuritoimisto (2016). [Hankeselvitys] *Hotelli Mesikämmen peruskorjaus*.

Kaukola, A-M. (2018). [Kuntoarvio] *Hotelli Mesikämmen: Hotelliisipien ja päärakennuksen vesikaton kuntoarvio ja riskirakennekartoitus*. Sweco rakennetekniikka Oy.

Ramboll Finland Oy (2014a). [Kaavaselostus] *Moksunniemen asemakaavan muutos ja laajennus, Karhunkierroksen alue sekä korttelit 712-713*. Ähtäriin kaupunki.

Ramboll Finland Oy (2014b). [Kaavakartta] *Ähtäri: Moksunniemen asemakaavan muutos ja laajennus, Karhunkierroksen alue sekä korttelit 712-713*. Ähtäriin kaupunki.

Ramboll Finland Oy (2018). [Aluesuunnitelma] *Ähtäri Resort – Masterplan*. Ähtäriin kaupunki/Ähtäri Zoo.

Ramboll Finland Oy (2020a) [Kaavaluonnoksen selostus] *Ähtäriin kaupunki – Moksunniemen asemakaavan muutos ja laajennus – Osakortteli 705 ja korttelit 712, 713 ja 770*.

Ramboll Finland Oy (2020b) [Kaavakartan luonnos] *Ähtäriin kaupunki – Moksunniemen asemakaavan muutos ja laajennus – Osakortteli 705 ja korttelit 712, 713 ja 770*.

Studio Puisto Arkkitehdit (2021). [Arkkitehtisuunnitelmia] *Ähtäriin uimahalli*.

Suullisia tietoja antaneet:

Heinämäki Kerttu, maankäyttöinsinööri, Ähtäriin kaupunki. 24.2.2021.

Karjala Johanna, rakennusvalvonnan piirtäjä-toimistosihteeri, Ähtäriin kaupunki 24.2.2021.

Moisio Petri, hotellin talous- ja hallintopäällikkö 11.2.2021 sekä sähköpostitse 22.2.2021.

Puntala Marika, vapaa-aikatoimenjohtaja, Ähtäriin kaupunki. 24.2.2021.

Julkaisemattomat lähteet:

DOCOMOMO Suomi Finland ry (2016). *Hotelli Mesikämmen, vetoisuus*. Julkaisematon dokumentti. [Sähköpostitse kirjoittajalle välittänyt 29.1.2018 Seinäjoen Museoiden entinen rakennustutkija Sirkka-Liisa Sihvonen.]

Kuoppala, I. [muistio] *Keskeisiä tietoja Hotelli Mesikämmen, sen kiinteistöyhtiön ja Ähtäriin Matkailukeskuksen kehittymisestä*.

KUVALUETTELO

kuvien omistajista ja ottajista

Kansikuva: Hotelli Mesikämmenen arkisto

Kuva 1: Maanmittauslaitos karttapaikka 2021

Kuva 2: Maanmittauslaitos karttapaikka 2021

KUVA 3: Oona Räisänen, Public Domain,
Maisemamaakuntien rajat ja nimet: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=1740&lan=fi>

Kuva 4: Ramboll Finland Oy (2018).
[Aluesuunnitelma] *Ähtäri Resort – Masterplan*.
Ähtärin kaupunki/Ähtäri Zoo. s. 5

Kuva 5: Studio Puisto Arkkitehdit (2021).
[Arkkitehtisuunnitelmia] *Ähtärin uimahalli*. s.2.

Kuva 6: KUVA 6: Studio Puisto Arkkitehdit:
<https://studiopuisto.fi/fi/2020/03/ahtarin-uimahalli/>

Kuva 7: Ramboll Finland Oy (2014b).
[Kaavakartta] *Ähtäri: Moksunniemen
asemakaavan muutos ja laajennus,
Karhunkierroksen alue sekä korttelit 712-713*.
Ähtärin kaupunki.

Kuva 8: Ramboll Finland Oy (2020b)
[Kaavakartan luonnos] *Ähtärin kaupunki –
Moksunniemen asemakaavan muutos ja
laajennus – Osakortteli 705 ja korttelit 712,
713 ja 770*.

Kuva 9: Planeringsbyrån Ab:n
yleissuunnitelmasta eläinpuiston alueelle
vuodelta 1969

Kuva 10: Hotelli Mesikämmenen kuva-arkisto

Kuva 11: Jukka Kyrömes

Kuva 12: Susanna Hietämäki 2018

Ähtärin kaupunki, rakennusarkisto:
Rakennepiirustukset / Hotelli Mesikämmen

Kuva 13: Mehtälä, M. (2003). *Temppeliaukio :
Kirkko suursaaresta länteen*. Helsinki: WSOY.
s. 105

Kuva 14: Hotelli Mesikämmenen kuva-arkisto

Kuva 15: Ähtärin kaupunki / Timo Ahopelto
2018

Kuva 16: Ähtärin kaupunki / Timo Ahopelto
2018

Kuva 17: Hotelli Mesikämmenen kuva-arkisto

Kuva 18: Susanna Hietämäki 2019

Kuva 19: Susanna Hietämäki 2021

Kuva 20: Susanna Hietämäki 2021

Kuva 21: Maanmittauslaitos karttapaikka
2021, muokkaus Susanna Hietämäki 2021

Kuva 22: Hotelli Mesikämmenen kuva-arkisto

Kuva 23: Hotelli Mesikämmenen kuva-arkisto

Kuva 24: Hotelli Mesikämmenen kuva-arkisto

Kuva 25: Susanna Hietämäki 2019

Kuva 26: Susanna Hietämäki 2019

Kuva 27: Hotelli Mesikämmenen kuva-arkisto

Kuva 28: Susanna Hietämäki 2019

Kuva 29: Hotelli Mesikämmenen kuva-arkisto

Kuva 30: Hotelli Mesikämmenen kuva-arkisto

Ähtärin kaupunki, rakennusarkisto;
Arkkitehtitoimisto Suomalainen,
Rakennuspiirustus 1974

Kuva 31: Susanna Hietämäki 2019

Kuva 32: Susanna Hietämäki 2021

Kuva 33: Ähtärin kaupunki, rakennusarkisto;
Arkkitehtitoimisto Suomalainen & Motiivi Oy

Kuva 34: Susanna Hietämäki 2021

Kuva 35: Hotelli Mesikämmenen kuva-arkisto

Kuva 36: Hotelli Mesikämmenen kuva-arkisto

Kuva 37: Susanna Hietämäki 2019

Kuva 38: Ähtärin kaupunki, rakennusarkisto;
Arkkitehtitoimisto Suomalainen,
Rakennuspiirustus 1981

Kuva 39: Hotelli Mesikämmenen kuva-arkisto

Kuva 40: Ähtärin kaupunki, rakennusarkisto;
Arkkitehtitoimisto Suomalainen,
Rakennuspiirustus 1981

Kuva 41: Hotelli Mesikämmenen kuva-arkisto

Kuva 42: Hotelli Mesikämmenen kuva-arkisto

Kuva 43: Hotelli Mesikämmenen kuva-arkisto

Kuva 44: Hotelli Mesikämmenen kuva-arkisto

Kuva 45: Hotelli Mesikämmenen kuva-arkisto

Kuva 46: Hotelli Mesikämmenen kuva-arkisto

Kuva 47: Susanna Hietämäki 2021

Kuva 48: Hotelli Mesikämmenen kuva-arkisto

Kuva 49: Hotelli Mesikämmenen kuva-arkisto

Kuva 50: Hotelli Mesikämmenen kuva-arkisto

Kuva 51: Susanna Hietämäki 2021

Kuva 52: Susanna Hietämäki 2021

Kuva 53: Susanna Hietämäki 2019

Kuva 54: Susanna Hietämäki 2019

Kuva 55: Hotelli Mesikämmenen kuva-arkisto

Kuva 56: Susanna Hietämäki 2019

Kuva 57: Susanna Hietämäki 2021

Kuva 58: Susanna Hietämäki 2021

Kuva 59: Ähtärin kaupunki, rakennusarkisto;
Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo
Suomalainen 1981

Kuva 60: Susanna Hietämäki 2019

Kuva 61: Susanna Hietämäki 2021

Kuva 62: Susanna Hietämäki 2021

Kuva 63: Ähtärin kaupunki, rakennusarkisto;
Arkkitehtitoimisto Suomalainen 1974

Kuva 64: Ähtärin kaupunki, rakennusarkisto;
Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo
Suomalainen 1974

Kuva 65: Ähtärin kaupunki, rakennusarkisto;
Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo
Suomalainen 1981

Kuva 66: Ähtärin kaupunki, rakennusarkisto;
Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo
Suomalainen 1988

Kuva 67: Ähtärin kaupunki, rakennusarkisto;
Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo
Suomalainen 1988

Kuva 68: Ähtärin kaupunki, rakennusarkisto;
Arkkitehtitoimisto Suomalainen Ky 1991

Kuva 69: Ähtärin kaupunki, rakennusarkisto;
Arkkitehtitoimisto Suomalainen Ky 1991

Kuva 70: Ähtärin kaupunki, rakennusarkisto;
Arkkitehtitoimisto Suomalainen Ky 1993

Kuva 71: Ähtärin kaupunki, rakennusarkisto;
Arkkitehtitoimisto Suomalainen Ky 1993

Kuva 72: Susanna Hietämäki 2021

Kuva 73: Susanna Hietämäki 2021

Kuva 74: Susanna Hietämäki 2021

Kuva 75: Susanna Hietämäki 2019

Kuva 76: Ähtärin kaupunki, rakennusarkisto;
Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo
Suomalainen 1988

Kuva 77: Ähtärin kaupunki, rakennusarkisto;
Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo
Suomalainen 1988

Kuva 78: Ähtärin kaupunki, rakennusarkisto;
Arkkitehtitoimisto Timo ja Tuomo
Suomalainen 1988, kuvan muokkaus Susanna
Hietämäki 2021

Kuva 79: Susanna Hietämäki 2021

Kuva 80: Susanna Hietämäki 2019

Kuva 81: Susanna Hietämäki 2021

Kuva 82: Hotelli Mesikämmenen kuva-arkisto

Kuva 83: Motiivi Oy 2018

Kuva 84: Hotelli Mesikämmen kuva-arkisto

Kuva 85: Susanna Hietämäki 2021

Kuva 86: Motiivi Oy 2018

Kuva 87: Susanna Hietämäki 2019

Kuva 88: Ähtärin kaupunki / Timo Ahopelto
2019

Kuvat 89 & 90: Maanmittauslaitos karttapaiikka
2021

Kuva 91: Ähtärin kaupunki